

FÖRSVARETS

FORUM

FÖRSVARSMAKTENS PERSONALTIDNING | NR 6/2022

DRÖMFABRIKEN

FLYGSKOLAN FÅR ELEVERNA ATT LYFTA

Starka möten i **MALI**

ÖB om märkesåret 2022

Hyllade **VÄXELTELEFONISTER**

PLUS: ÅRET I BILDER | 42 ÅR PÅ TRUPP | NATOPREPP
HALVMARA I STRIDSPACKNING | PÅ RANDEN TILL KRIG 1905

VILKET ÅR DET HAR VARIT

RYSKA KRAV PÅ en i grunden förändrad världsordning i december. Storskalig invasion av Ukraina i februari. Långtgående ryskt-kinesiskt uttalande om gemensamma strategiska intressen. Politiska beslut om medlemskapsansökan till Nato och ekonomiska tillskott till Försvarsmakten innevarande år. Vårt omfattande arbete med att parera och påverka omvärldsutvecklingen genom övningsverksamhet, operationer och beredskapsanpassningar. Det viktiga stödet till Ukraina. Parallellt med detta en

gan med de ekonomiska tillskott vi förväntar oss. Nu tar politiken vid, bland annat med en återstartad Försvarsberedning. Mitt budskap är att förslagen behöver ses som en helhet. Vi har eftersträvat balans avseende operativ förmåga och producerbarhet över tid. Jag är också tydlig med att regering och riksdag behöver öka försvarsinvesteringen ytterligare.

DET HAR SOM sagt varit ett dramatiskt år och det speglas i vår årsfilm. Jag hoppas ni tar del av

” Vi har levererat genom att ni gång på gång har överträffat förväntningarna.”

tillväxt i högt tempo och etablerandet av återinvigda förband – genomfört med en ”nybyggaranda” att beundra.

Vi har levererat genom att ni gång på gång har överträffat förväntningarna. Försvarsmaktens medarbetare är av en särskild kaliber. Men det har också ett pris. Arbetsbelastningen är hög, jag vet det. Under 2023 fortsätter arbetet med den översyn av personalområdet som jag initierade med min Dagorder. Beslut fattas successivt om åtgärder.

Ett annat omfattande arbete har resulterat i det underlag om Försvarsmaktens framtida utveckling som vi har lämnat till regeringen. Det omfattar bland annat mitt militära råd inför Natomedlemskapet och hur vi stärker försvarsförmå-

den. Tillbakablicken gör mig alltid lika stolt över vår gemensamma leverans. Jag är säker på att 2023 kommer vara lika intensivt som 2022. Jag är lika säker på att vi kommer svara upp mot både bestående och nya utmaningar. Något annat alternativ finns inte.

Tack till dig som tillbringar helgerna i nationell beredskap eller i internationella operationer. Tack till er alla för arbetet med att öka Sveriges försvarskraft. Jag önskar er en riktigt god jul!

Micael Bydén
Överbefälhavare

S4 AKTUELLT

S12 SNABBARE LEDNING

Så styrs Försvarsmakten efter årsskiftet

S14 PORTRÄTTET

Sjelfantast på elitnivå

S16 ÖB OM 2022

"Ett märkesår"

S26 PÅ VÄG IN I NATO

Han leder arbetet

S28 LAGUTMANINGAR

Kräver lagändringar

S30 HANGARKRYSSNING

Ombord på världens största hangarfartyg

S32 MÖTEN I MALI

Sista FN-operationen

S38 LUFTAMBULANS

Tar hand om våra egna

S50 ÅRET I BILDER

S62 PLIKTRÅDET

Nato i fokus

S68 MATERIEL

Torped 47

S70 HYLLADE TELEFONISTER

Lurdetektiver

S76 FYS

Osannolikt långlopp

S78 TILL SIST

S80 MAGASINSFYNDET

Runstovens andra liv

S81 FÖRVALTAREN

Traditionsbevarande

S83 BILDEN

MÄNNISKA TILL MÄNNISKA

FEM BILDER. Till synes utan dramatik, utan explosioner och med få om några krigsattribut. Fem människor som ler in i stridsfotograf Antonia Sehlstedts kamera, nyfikna, vänliga, hoppfulla. Trots att deras vardag präglas av terrorhot och fattigdom. Du ser dem på sidorna 32 till 37, där Antonia också delar med sig av sin berättelse om mötena under resan till Mali i november. Hon var där för att dokumentera Sveriges sista FN-operation i landet, och tog bilderna av människor hon mötte i byarna på sin fritid. De är inte bara vackra fotografier utan påminner oss också om kraften i möten människa till människa. Och om betydelsen av sådana måhända förlegade saker som vänlighet och mänsklig värme. Ska du bara läsa en artikel i det här numret föreslår jag *Starka möten* på sidan 32.

Henrik Lundqvist Rådmark, redaktör

UKRAINSKA REKRYTER. 60 svenska instruktörer hjälpte ukrainare att förbereda sig för strid. **S20**

SNART FLYGFÄRDIGA Blivande stridspiloter hyllar utbildningen som tar dem mot sina drömmars mål. **S40**

TRUPPKLIPPA I stället för karriär valde kapten Möller att stanna på trupp. "Att utbilda har alltid varit min drivkraft". **S64**

HISTORIA Så såg krigsplanerna ut inför Sveriges och Norges unionsupplösning 1905. **S72**

REDAKTION. Försvarsmaktens personaltidning finns även på www.forsvarsmakten.se och Emilia. **Kontakt:** ff-red@mil.se, telefon: 08-788 88 88. **Ansvarig utgivare:** Peder Ohlsson, kommunikationsdirektör. **Redaktör:** Henrik Lundqvist Rådmark, henrikraadmark@mil.se, Försvarsmaktens kommunikationsavdelning. **Art Director:** Markus Hillborg, Make Your Mark, Stockholm. **Tryck:** Elanders. Redaktionen förbehåller sig rätten att bearbeta inkommet material. *Enskilda artiklar ger inte nödvändigtvis uttryck för Försvarsmaktens officiella ståndpunkt.* För ej beställt material ansvaras ej. Utgivningsdag 19 dec 2022. ISSN 1100-8245. Omslag: Hannes Holmström/Stridsfoto.

ATTRAKTIONSKAMPANJ FOKUSERAR PÅ STYRKOR

Under tre månader i höst och vinter har Försvarsmaktens attraktionskampanj syns på gator och torg och i sociala medier. Målet har varit att få fler unga kvinnor och män att vilja göra värnplikt och i förlängningen tänka sig ett fortsatt engagemang inom Försvarsmakten.

För att locka fler unga måste vi visa att olika typer av egenskaper, kunskaper och styrkor värdesätts av Försvarsmakten, och också bli bättre på att kommunicera mänskliga värden och värderingar. Det säger projektledare Anders G Jansson på kommunikationsavdelningen.

Kampanjen har pågått från den 7 november och avslutas senast den 2 januari. Den har företrädesvis gått i så kallade målgruppsstyrda kanaler, främst i sociala medier, men även i breda medier som utomhusreklam. Den huvudsakliga målgruppen är unga i åldrarna 16–23, med särskilt fokus på kvinnor.

Kampanjbudskapet DINA STYRKOR GÖR OSS STARKARE tar fasta på att individers olika styrkor och egenskaper bidrar till en starkare försvarsmakt.

**VI SÖKER DIG SOM ALLTID
TAR HAND OM ANDRA.**

**OCH DIG SOM HELLRE
TAR HAND OM ANNAT.**

Under värnplikten finns det mycket du kan göra, som passar just dina styrkor och olikheter. Se mer på forsvarsmakten.se/styrkor

FÖRSVARSMAKTEN

Totalt ska sju SK40-flygplan levereras, och en simulator.

NYA SKOLFLYGPLANET HAR LYFT

I NOVEMBER GENOMFÖRDES den första flygningen i Tyskland med det första exemplaret av flygvapnets nya skolflygplan 40 (SK 40). De första tre planen levereras till FMV i december och överlämnas officiellt till flygvapnet och Flygskolan i april nästa år.

NY FLYGVAPENCHEF

FÖRVARSMAKTEN

Nye flygvapenchefen kommer närmast från befattningen ställföreträdande insatschef på insatsledningen.

Generalmajor Jonas Wikman är ny flygvapenchef sedan den 14 december.

JONAS WIKMAN tog sitt första kliv in i Förvarsmakten 1991 som värnpliktig på F 4 med utbildning vid plutonbefälsskolan på F 6. Därefter påbörjade han sin pilotutbildning och har genom åren skaffat sig en bred erfarenhet inom Förvarsmakten på ett flertal chefsbefattningar, senast som ställföreträdande insatschef.

– Det är en stor ära och förmån att få leda flygvapnet i denna oroliga tid när behovet

av vår förmåga och utvecklingen av vår framtida förmåga är viktigare än på mycket länge, säger han.

Jonas Wikman har pilotbakgrund och har flugit både Draken och Gripen. Han har genomfört internationell insats i Afghanistan som senior rådgivare till det afghanska flygvapnet under Natos Resolut Support Mission i Kabul.

Förre flygvapenchefen generalmajor Carl-Johan Edström befordras till generallöjtnant och blir chef för Förvarsmaktens operationsledning.

HALLÅ DÄR

... Thomas Höglund som är ny chef för cyberförsvarssektionen från 9 januari.

FÖRVARSMAKTEN

Varför tackade du ja till jobbet?

– Cyberdomänen är ett otroligt spännande och i högsta grad relevant område i samhället, där det finns möjligheter att påverka utvecklingen vidare från det goda grundarbete som redan är gjort inom Förvarsmakten.

Vad blir det första du gör?

– Jag kommer att vara ute i Förvarsmaktens olika verksamheter och träffa personal, för att bättre förstå hela bredden i organisationen.

Hur starkt är Sveriges cyberförsvar i dag?

– Vi har en väldigt hög vision om ett cyberförsvar i världsklass. Och vi levererar väl mot den visionen; vi har alla de förmågor som regeringen har beställt, allt från spetsiga kompetenser till utbildning av cybersoldater. Så alla delar finns och nu behöver vi växa i volym och bredd.

Hur påverkar Förvarsmaktens tillväxt cyberförsvaret?

– Vi är som sagt väldigt spetsiga och jobbar för fullt med att kompetensutveckla och vässa personal som ska fungera i en funktionsliknande struktur. Vi ska fortsätta att bidra med cyberförsvarskunskap på alla nivåer i staber och inom förband i samtliga försvarsgrenar. Och bland mycket annat ska ytterligare ett it-försvarsförband etableras.

SIFFRAN

700

FMV behöver öka sin personalstyrka från 2000 till 2700 personer fram till 2027 för att klara försvarets tillväxt mot 2-procentsmålet.

SÄKERHET I FOKUS NÄR SVERIGE LEDER EU-RÅDET

Under första halvåret 2023 är Sverige ordförande i Europeiska unionens råd, ministerrådet. Försvar och säkerhet står högt på prioriteringslistan under perioden.

EU SKA BYGGA en 5 000 man stark militär styrka för att snabbt kunna möta olika kriser. Det är en del av den så kallade Strategiska kompassen, en EU-plan som fastslogs tidigare i år och sträcker sig fram till 2030. När Sverige den 1 januari 2023 tar över ordförandeskapet för ministerrådet (Europeiska unionens råd) blir en av uppgifterna inom säkerhetsområdet att presentera en rapport av hur arbetet med förverkligandet av planen fortskrider.

Men uppdraget är naturligtvis bredare än så, understryker kommandörkapten Marko Petkovic som sitter i försvarsgruppen, en del av Sveriges EU-representations enhet för utrikes- och säkerhetspolitik.

– Vår roll består i huvudsak att tillse att svenska intressen

FÖRSVARSMAKTEN

tillvaratas framförallt i militära insats- och förmågeutvecklingsfrågor, säger han.

Hur arbetet kommer att se ut under den svenska ordförandeperioden är ännu för tidigt att säga. Men givet säkerhetsläget

bedömer Marko Petkovic att "behovet av en generell kontinuitet, implementering av den strategiska kompassen och det fortsatta stödet till Ukraina" kommer att ligga högt på den svenska agendan.

FEM OFFICERARE I EU-REPRESENTATIONEN

Jens Nykvist, konteramiral, Militär representant vid EU:s militärkommitté (EUMC), företrädare ÖB i militära sakfrågor.

Mikael Siklosi, överste, biträdande representant till EUMC med ansvar för militära GSFP-insatser, militär bemanning, delegat i kommittén för Europeiska Fredsfaciliteten (EPF). Under ordförandeskapet

blir Siklosi ordförande i EPF.

Christer Nordh, överste, biträdande representant till EUMC med ansvar för militära GSFP-insatser. Sammanhållande för ordförandeskapsplaneringen.

Marko Petkovic, kommandörkapten, delegat i militärkommitténs arbetsgrupp (EUMCWG), hanterar också militära GSFP-insatser. Under

ordförandeskapet också delegat i militärkommitténs arbetsgrupp för förmågeutveckling.

Lars-Ove Roos överstelöjtnant, delegat i militärkommitténs arbetsgrupp för förmågeutveckling. Under ordförandeskapet blir Roos ställföreträdande ordförande i militärkommitténs arbetsgrupp.

I försvarsgruppen ingår ytterligare fyra civila medarbetare varav tre kommer från

Försvarsdepartementet.

STRATEGISKA KOMPASSEN FÖR FYRA OMRÅDEN

» Planen Den strategiska kompassen syftar till att stärka skyddet av EU:s medborgare, nationers värden och intressen och att bidra till internationell fred och säkerhet.

» Fyra områden berörs: insatser, säkerhet, investeringar och partnerskap.

NYA VARIANTER AV STRIDSFORDON 90 TILL ARMÉN

Stridsfordon 90 finns i en rad versioner inom Försvarsmakten. De första levererades redan 1993.

Redan under 2023 börjar helt nya varianter av stridsfordon 90 levereras till armén, dels en för driftstöd, dels en för fältarbeten.

Driftstödspansarbandvagnen får beteckningen DSpbv 90D och ger

bättre möjligheter att genomföra reparationer och bogsera andra fordon än befintliga fordon. Den bedöms kunna ge avgörande stöd i de mekaniserade bataljonerna.

Den andra varianten, pionjärpansarbandvagnen får förkortningen pipbv 90D. Vagnen

ska stärka förutsättningarna för de mekaniserade bataljonerna att genomföra fältarbeten i frontlinjen, för att öka förmågan att hindra fiendliga styrkors rörlighet.

Leveranserna av de nya fordonen är planerade att ske mellan 2023 och 2027.

VIDAR(E) UTVECKLING

Från årsskiftet blir det enklare att lägga in information i Vidar, myndighetens diarie- och ärendehanteringssystem.

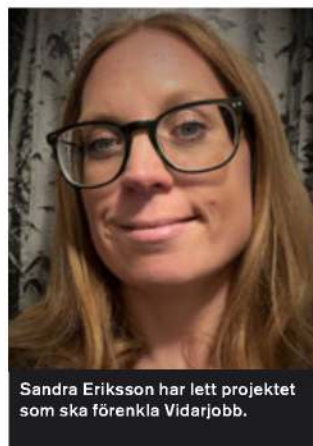
BLAND ANNAT kommer en informationskarta att guida dig rätt för att underlätta en korrekt klassificering av informationen, och på Emilia finns filmer och annat utbildningsmaterial.

– Skälet till att vi har tagit fram nya verktyg för ärendeklassificering är att Försvarsmakten ska få en god kvalitet i sitt diarium, en viktig sak för en statlig myndighet, säger projektledaren Sandra

Eriksson.

Hon understryker att användarvänlighet har varit i fokus för omgörningen, med särskild tanke på dem som använder Vidar sällan. Bland annat ska möjligheten att bygga personliga mallar underlätta diarieföringen för alla i Försvarsmakten.

– Som ytterligare stöd finns även en informationsförvaltningsplan (IFP) som ger ytterligare hjälp om hur varje enskild handling ska hanteras, säger Sandra Eriksson och påpekar att arbetet inte stannar med denna uppdatering. Förvaltning och förbättring av ärendeklassificeringen sker

Sandra Eriksson har lett projektet som ska förenkla Vidarjobb.

fortlöpande och nu på ett mer aktivt sätt än tidigare. All information om ärendeklassificeringen och Informationsförvaltningsplanen återfinns på Emilia under Jobbstöd/Informationsförvaltning.

MUSTS KRYPTOSTRATEG FÅR NYCKELN TILL INTERNET

Den 3 november mottog Pia Gruvö, kryptostrateg vid Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten, en av de 14 nycklar som gör att internet fungerar säkert. Detta skedde vid en ceremoni i staden Culpeper utanför Washington, D.C.

ATT VARA nyckelbärare, eller kryptoofficer som det egentligen heter, innebär att man tillhör en ytterst exklusiv skara. Fjorton personer som har handplockats från olika platser i världen har uppdraget att vakta varsin nyckel. Utan dessa nyckelbärare skulle internet sluta att fungera på ett säkert sätt. Pia Gruvö är enda kvinnan.

– Det är verkligen en ära att utnämnas till kryptoofficer och bli en del av detta meriterade gäng, säger Pia Gruvö som har arbetat med krypto i Försvarsmakten i 34 år.

Två gånger om året

Pia Gruvö ersätter Anne-Marie Eklund Löwinder som kryptoofficer, med ansvar för en av de digitala nycklar som skyddar internet.

HENRIK LUNDOV/ST RÅDMARK

kommer hon nu att åka till datacentret i Culpeper med en nyckel och eskorteras genom olika säkerhetszoner för att kunna låsa upp sin box. I lådan finns ett smartcard som tillsammans med de andra kryptoofficerarnas smartcards används för att skapa nya digitala nycklar.

De digitala nycklarna används för att skydda

domännamssystemet (DNS), ungefär internets telefonkatalog, mot manipulation – något som skulle kunna leda till att internetanvändare leds till falska, bedrägliga webbplatser.

Pia Gruvö ersätter svenska it-pionjären Anne-Marie Eklund Löwinder som går i pension efter tolv år som kryptoofficer.

SVENSK SOLDAT OCH SJÖMAN I NY VERSION

Boken Svensk soldat och sjöman beskriver varför vi har ett försvar i Sverige samt former och förutsättningar för utbildningen till soldat och sjöman.

INNEHÅLLET I DEN NYA, tiende versionen har utökats och fått en tydligare indelning, där försvarsgrenarna, hemvärn och stridskrafter fått egna kapitel. Bland nyheterna märks avsnitt om beredskapssystemet, mobilisering och tjänstgöring.

– Boken innehåller även ett

avsnitt om ”Hur vi förhåller oss till varandra”, och beskriver tydligare grundutbildning med värnplikt samt kombattantutbildning, förklarar Stefan Nilsson på Högkvarteret, bokens huvudhandläggare.

Han framhåller också att boken nu innehåller ”krigsfångeexempel”, som tidigare bara har funnits i publikationen Soldaten i fält (SoldF). Svensk soldat och sjöman ska delas ut till alla värnpliktiga, till deltagare i kombattantutbildning och till nyanställda i Försvarsmakten.

Krigsfångarna Stig Nilsson och Eva Petradotter i nya upplagan.

SIGNALSPANAREN SEGLAR

FÖRSVARSMAKTENS NYA fartyg för underrättelseinlämning, framför allt signalspaning, HMS Artemis, har börjat göra provturer till sjöss. Hon kommer att ersätta HMS Orion som tjänstgjort sedan 1984.

BERGSLAGENS ARTILLERIREGEMENTE ÅTERINVIGT

Etablering av artilleriförmåga i södra Sverige är igång.

Söndagen 4 december återinvigdes Bergslagens artilleriregemente A 9, i Kristinehamn.

Invigningen förrättades av H.K.H. Prins Carl Philip, hertig av Värmland, inför cirka 700 ceremonideltagare, inbjudna gäster och allmänhet.

Övriga talare var försvarsminister Pål Jonson, överbefälhavare Micael Bydén och nyttillträdde chefen för Bergslagens artilleriregemente Lars O Jonsson.

Efter ceremonin visade Noraskog kompani upp artilleriets pjäser och fordon i stadsparken.

PÅ NY POST

Kommendör **Magnus Jönsson** placeras som avdelningschef för Sjöl på HKV Säkerhetsinspektionen från 1 dec 2021 tills vidare, dock längst till 31 maj 2025.

Kommendör **Jan Kinnander** beviljas tjänstledighet för tjänstgöring vid Fortifikationsverket som utvecklingsdirektör från 1 okt 2022 tills vidare, dock längst till 30 sep 2025.

Överstelöjtnant **Stefan Fredriksson** placeras som försvarsattaché i Budapest (Ungern) med sidosackreditering till Sofia (Bulgarien) och Belgrad (Serbien) från 10 okt 2022 tills vidare, dock längst till 31 aug 2025.

Kommendörkapten **Martin Göth** befordras till kommendör i innehavd befattning som specialattaché i befattning som militär rådgivare vid Nato-delegationen i Bryssel.

Överstelöjtnant **Patrik Aronsson** placeras som försvarsattaché i

Pretoria (Sydafrika) från 15 sep 2022 tills vidare, dock längst till 31 aug 2025.

Brigadgeneral **Rickard Johansson** placeras som armédivisionschef från 17 okt 2022 tills vidare, dock längst till 16 okt 2025. Rickard Johansson befordrades till brigadgeneral vid tillträdet, och kvarstår i befattningen som C MSS.

Överste **Mats-Uno Runeson** placeras vid flygstaben i Uppsala som chef stödavdelning från 1 dec 2022 tills vidare, dock längst till 31 dec 2025. Runeson befordrades till överste vid tillträdet.

Överste **Lars Jonsson** placeras som chef för Bergslagens artilleriregemente A 9 från 1 dec 2022 tills vidare, dock längst till 31 mars 2026.

Brigadgeneral **Johan Pekkari** placeras som chef för strategienheten vid Försvarsstaben från 1 januari 2023 tills vidare, dock längst till 31 dec 2025. Johan

Pekkari befordras till generalmajor vid tillträdet.

Brigadgeneral **Michael Cherinet** placeras som chef för genomförandeenheten vid Försvarsstaben från 1 jan 2023 tills vidare, dock längst till 31 dec 2025. Michael Cherinet befordras till generalmajor vid tillträdet.

Generalmajor **Jonas Wikman** placeras som flygvapenchef från 14 dec 2022 tills vidare, dock längst till 13 dec 2025.

Generalmajor **Carl-Johan Edström** placeras till förfogande hos C INS från 15 dec 2022 tills vidare, dock längst till 31 dec 2022.

Generalmajor **Karl Engelbrekts-sons** placering som arméchef förlängs den 1 jan 2023 tills vidare, dock längst till 30 juni 2023.

Brigadgeneral **Stefan Andersson** placeras som Exdir för FMÖ 23 (Aurora 23) från 22 nov 2022 tills vidare, dock längst till 30 juni 2023.

ÖB VILL SE SNABBARE BESLUT

KRISTOFFER OLOFSSON/FÖRSVARMAKTEN

Antalet värnpliktiga ska öka och totalt sett behöver Försvarsmaktens krigsorganisation växa. Det är några av ÖB:s slutsatser i de militära råd han lämnade till regeringen i november.

Det militära råd som överbefälhavare Micael Bydén lämnade till regeringen den 1 november handlar om hur Försvarsmakten bör utvecklas fram till 2035 för att nå maximal försvarskraft.

För att stärka försvarsförmågan föreslår överbefälhavaren bland annat att antalet omedelbart tillgängliga förband ökar, att ny materiel tillförs till samtliga stridskrafter, att värnpliktsvolymen ökar och att krigsorganisationen blir större.

Överbefälhavaren konstaterar också att de politiska besluten måste fattas i snabb takt för att inte fördröja tillväxten av den operativa kapaciteten.

– Nu är det viktigt med politisk beredskap för att fatta nödvändiga beslut. Försvarsmakten behöver en justering av den politiska inriktningen senast till årsskiftet

2023-2024, säger Micael Bydén.

Ett svenskt medlemskap i Nato innebär att landets säkerhets- och försvarspolitik förändras i grunden. Sverige behöver ta ett särskilt regionalt ansvar och Försvarsmakten förordar därför att de nordiska länderna tillhör samma operationsområde och leds av samma ledningsstruktur.

Medlemskapet innebär att vissa åtgärder behöver påbörjas omedelbart, exempelvis ett integrerat luft- och robotförsvar, interoperabla ledningssystem och utveckling av världlandsstöd.

Överbefälhavaren understryker också vikten av ett starkt och uthålligt totalförsvar.

– Ett starkare försvar av Sverige kräver fler och snabbare åtgärder från andra berörda myndigheter.

Luftförsvaret föreslås bland annat stärkas genom

anskaffning av ny sjöoperativ helikopter och ytterligare markoperativ helikopter 16. Dagens transportflyg ersätts stegvis och nationell förmåga till uppskjutning av satelliter utvecklas.

Marinen föreslås stärkas genom ökad ytstridsförmåga och fortsatt omsättning av system och fartyg. Markstridskrafterna föreslås tillföras långräckviddiga bekämpningssystem och fler obemannade system.

Försvarsmaktens råd innebär också en stärkt förmåga såväl över som under gränsen för väpnat angrepp och fullskaligt krig.

– Alla medarbetare och kompetenser behövs när Försvarsmakten bygger ett starkare försvar. Vi vidtar nu olika åtgärder för att fler ska ta anställning samt åtgärder för att utveckla och behålla våra medarbetare, säger Micael Bydén.

PERSONAL

SÅ STÄRKS VILLKOREN

Ett ökat fokus på löneutveckling och bättre villkor är exempel på satsningar som ställföreträdande personalchefen Fredrik Ståhlberg arbetar med. Några förslag som han lyfter är försvarsmaktsdygn, sjödygn, jour och obekväm arbetstid och betonar. "Jobbar man extra hårt ska man också få betalt för det".

IMITTEN AV AUGUSTI gav ÖB ut en dagorder med en uppgift till hela Försvarsmakten om särskilda satsningar på personalområdet. Ansvaret för att leda arbetet föll på Fredrik Ståhlberg som satte samman en styrgrupp med försvarsgrens- och stridskraftschefer och deltagare från produktionsavdelningen, ledningsstaben, juristavdelningen och Must samt arbets- och analysgrupper med bred representation från samtliga personalkategorier och de centrala arbetstagarorganisationerna, ATO.

– ATO har varit med från början, det är mycket viktigt. Dessutom har ÖB vid sina regionala chefsmöten ute på förbanden lyssnat på vad de tycker är viktigast att fokusera på. Mycket känner vi redan till och nu har vi möjligheten att göra det, säger Fredrik Ståhlberg och lyfter särskilt fram det kritiska omvärldsläget, Nato-ansökan och myndighetens tillväxt.

Ett konkret resultat av höstens arbete är en särskild satsning på ralsarbetet 2022 som

Försvarsmakten satsar på prioriterade personalgrupper. (Arkivbild)

blev klart i oktober, alltså ramavtalet för löner i staten.

– Vi har avdelat ett antal hundra miljoner extra in i ralsen, utifrån de behov som respektive organisationsenhet begärt.

– Vi har även gjort särskilda satsningar på GSSK, alltså kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän och på piloter, säger Fredrik Ståhlberg.

STOR BREDD

STÄLLFÖRETRÄDANDE personaldirektören beskriver att de förutom löner också tittar på en stor bredd av personalens förmåner och villkor.

– Ute på förbanden är man oerhört professionella och jobbar stenhårt med hög ambition till vardags och i vissa perioder ännu hårdare, i övningar och under beredskap, till sjöss eller i fält, och jobbar man extra hårt, då ska man också få betalt för det.

Det handlar alltså bland annat om en översyn av försvarsmaktsdygn, sjödygn, jour och obekväm arbetstid. Men

också om att överse rörlighet och möjlighet att jobba hemifrån. Försvarsmakten ser också över de förmåner som gäller när man tjänstgör utomlands, till exempel vad som gäller för medföljande.

– Det är dock en sak som vi inte själva äger, den frågan jobbar vi med tillsammans med andra myndigheter, säger Fredrik Ståhlberg.

Ställföreträdande personaldirektören understryker också att den här satsningen på löner och villkor inte är ett kort projekt – ”ingen dagslända” – utan arbetet fortsätter i linjen ute på försvarsgrenar och stridskrafter.

– Vi kommer fortsätta att arbeta med lönemålbilderna under de kommande åren, vilka summer det handlar om. Vad vi kommer att göra under 2023-2025 får vi återkomma till.

– Fokus nu är att beta av villkor och lönefrågor och allteftersom vi går i mål med förhandlingarna så kommer vi också implementera åtgärder och gå ut med information.

FÖRSVARSGRENARNA

Försvarsmakten behöver bli snabbare. Beslut fattas närmare själva verksamheten, organisationen anpassas för en växande personalstyrka och inte minst för ett Natomedlemskap. Det är huvudskälen bakom den förändring myndigheten befinner sig i och som internt har fått namnet Ledning 23.

DET BÖRJADE egentligen med utflyttningen av försvarsgrensstaberna 2019. Vid årsskiftet är det dags att ta nästa stora steg: en omstöpning av Försvarsmaktens centrala ledning. I stället för att låta produktionen, det vill säga utbildning och underhåll av förband, utgöra en avdelning separerad från ledningen av den övriga verksamheten slås

krafterna och hemvärnet får ett ännu större ansvar för att leda utvecklingen av sina respektive verksamheter, samtidigt som de fortsätter att planera och leda insatser, säger han.

Utöver försvarsgrensstaberna för armé, marin och flyg kommer hemvärnsledningen att etableras som en Rikshemvärnsstab med en liknande ansvarsstatus i organisationen. På Högkvarteret byter också insatsledningen namn till operationsledningen som ett första steg i att renodla verksamheten mot operationsledning.

NY METOD FÖR UPPFÖLJNING

PARALLELLT MED ATT organisationen förändras införs också en ny metod för styrning och uppföljning. Bland annat byts dagens ettåriga verksamhetsplan ut mot en sexårig genomförandeplan, vilket ger försvarsgrenarna ”en längre

Michael Cherinet är biträdande genomförandeledare för L23.

”Vi kommer inte att följa upp detaljer och decimaler, utan istället se till hur chefer klarar att lösa sitt uppdrag och ge stöd när så behövs.”

de två delarna ihop. I praktiken innebär det att man inom Högkvarteret skapar försvarsstaben, som förenklat består av tidigare ledningsstaben och produktionsledningen. På så sätt minskar avståndet mellan strategi och genomförande, vilket ger en mer snabbfotad ledning.

Det förklarar Michael Cherinet som är biträdande genomförandeledare för L23.

– Försvarsgrenarna, strids-

planeringshorisont”, enligt Michael Cherinet.

– Vi kommer inte heller att följa upp detaljer och decimaler. Utan istället ser vi till hur chefer klarar av att lösa sitt uppdrag och ger stöd om och när de behöver. Så det blir mindre av Excelark och mer dialog.

Det ökade ansvaret hos försvarsgrenar, stridskrafter och hemvärnet innebär att de kommer att behöva utveckla

INTERNREVISIONEN

SÄKERHETS-
INSPEKTIONEN

MILITÄRA
FLYGINSPEKTIONEN

FÖRSVARSS-
INSPEKTÖREN FÖR
HÄLSA OCH MILJÖ

FÅR ÖKAT ANSVAR

sin förmåga inom områden som ekonomi, materielförsörjning och infrastruktur, påpekar Michael Cherinet.

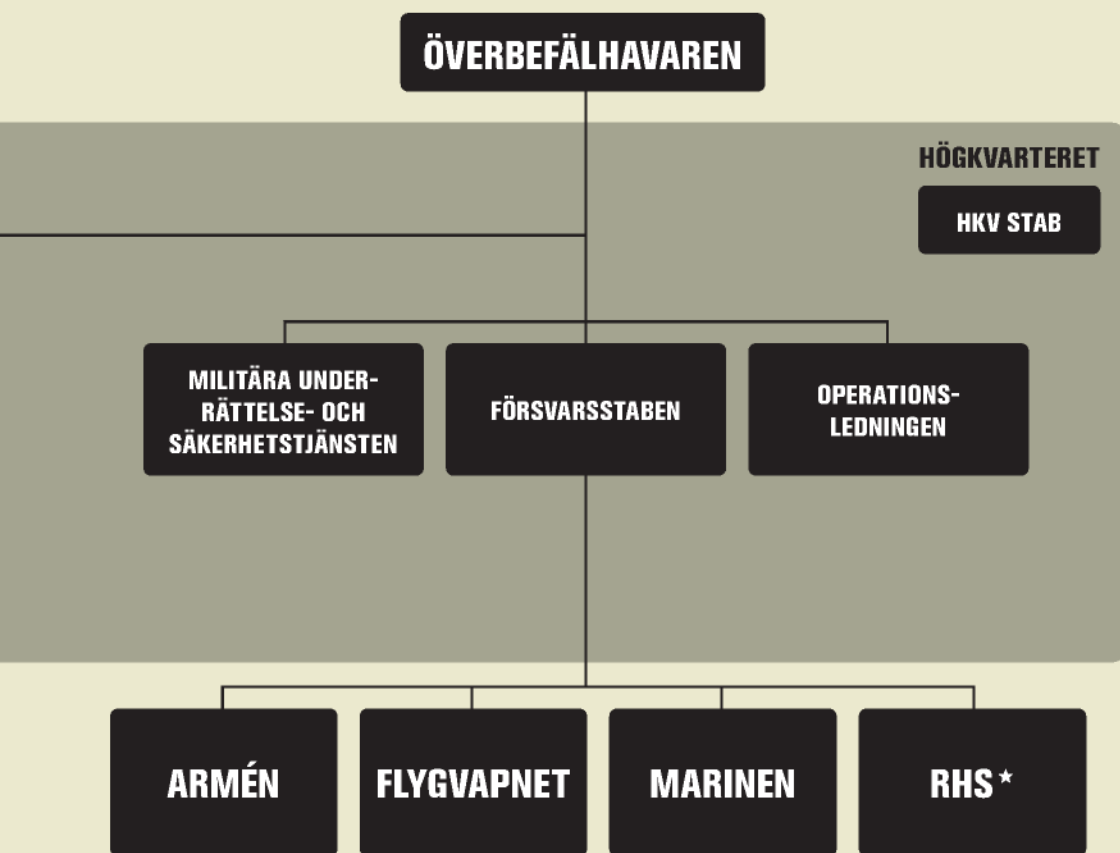
– Men den resan har de redan påbörjat i och med losskastningen för några år sedan. Det som sker nu är en fortsättning på det arbetet, säger han och understryker att förändringen av ledningsstruktur och -metoder inte är avslutade i och med etableringen av försvarsstaben.

”På så sätt minskar avståndet mellan strategi och genomförande, vilket ger en mer snabbfotad ledning.”

Under nästa år ska fokus riktas bland annat mot stridskrafterna, logistik och ledning samt operationsledningen och hur den ska arbeta tillsammans med övriga delar inom försvarsstaben. I det fortsatta arbetet

kommer vi också att utforma försvarsmaktens centrala ledning så att den passar i Nato. ◀

*Text Henrik Lundqvist
Rådmark/Leds Komm*

*Rikshemvärnsstaben blir egen organisationsenhet utanför Höghvarteret om nödvändiga politiska beslut och andra förutsättningar föreligger.

Text **Henrik Lundqvist Rådmark/Leds Komm**
Foto **Erik Westberg/Stridsfoto**

BRÄDAR DE FLESTA I FANTASYSTIL

Stridsfotografen Joel Thungren är en av
Sveriges bästa bloodbowl-spelare.

” Det såg verkligen mörkt ut. Det fanns egentligen ingen rimlig chans att jag skulle klara mig ur situationen. Motspelaren hade i princip redan vunnit när jag ser hans tre tärningar landa på ett sätt som gör att spelaren tappar bollen. Den studsar till en av mina högalver och jag kan spela oavgjort och därmed hade jag vunnit hela turneringen där i Sundsvall.

Att jag föll för bloodbowl beror nog mycket på att jag gillar att tävla. Jag brukar beskriva brädspelen som en blandning av amerikansk fotboll och schack, i en Sagan om ringen-inspirerad värld. Kanske är det min bakgrund inom amerikansk fotboll som gjorde att jag fastnade för just det här spelet.

Många som spelar är typiska fantasy- och brädspelsnördar medan jag alltid gillat idrott och fysisk träning. Och även om du inte behöver en stark fysik för att spela bloodbowl måste du ha tålamod och mental styrka, för att kunna spela strategiskt även när det ser ut som att du håller på att förlora.

Jag spelade en del under högstadiet och tog upp det igen för några år sedan, mest av nostalgiska skäl. Men under min första tävling 2017 förstod jag att det finns en ganska stor tävlingsscen både i Sverige och internationellt, och eftersom min familjesituation inte längre ger tid för idrotter som amerikansk fotboll och innebandy passade det här bra.

Eftersom jag spelat så mycket Bloodbowl behöver jag inte lägga särskilt mycket tid på att 'träna'. Tävlingsarna räcker, även om jag också har spelat en del på dator. Men jag spelar aldrig på skoj. Alltid för att vinna. ”

SNABBFAKTA

BLOODBOWL

»»» Bloodbowl är ett brädspel med en spelidé som liknar amerikansk fotboll.

»»» De elva spelarna i ett lag kan bestå av olika raser som alver, troll och orcher. Olika raser har olika egenskaper.

»»» Under 2023 arrangerar Joel tillsammans med två spelarkompisar den första SM-tävlingen i Sala, som i skrivande stund har drygt 100 spelare anmällda.

»»» Joel slutades som sjuå i VM i Österrike 2019 med 1 400 deltagare, där han ingick i det svenska landslaget.

»»» I Sverige finns cirka 1 000 spelare.

OMTUMLANDE ÅR

ÖB konstaterar att 2022 inte går att jämföra med något annat år.

Text **Henrik Lundqvist Rådmark/Leds Komm**

TELEFONENS SIGNAL LÄT alldeles som vanligt. Han kände också mycket väl igen rösten i andra änden. Men något var ändå annorlunda, den lät aningen stramare, mer tyngd än vanligt. Sekunden senare insåg han varför. "Ryssland har anfallit Ukraina".

– Det var omtumlande och min första tanke gick till människorna i Ukraina, vad de utsattes för, hur deras liv vändes upp och ner, berättar ÖB Micael Bydén.

Han konstaterar att det finns inget värre för ett land, för ett folk, än att slungas in i ett krig. Beskedet om invasionen kom naturligtvis inte som en fullständig överraskning. Han är trots allt chef för Försvarsmakten, myndigheten som har till uppgift att försvara Sverige mot väpnat angrepp. I den uppgiften ligger att ständigt ha noggrann koll på omvärldsläget ur ett säkerhetspolitiskt perspektiv.

– Vi hade ju följt utvecklingen noggrant och hade en mycket god uppfattning om vad som fanns på plats, så att säga. Men när beskedet kommer lan-

dar det in väldigt tungt när det kommer till en person som jag.

Omedelbart efter tanken på vad invasionen innebär för folket i Ukraina kommer nästa. Vad innebär det här för oss

bild av läget och underlag för att fatta beslut om åtgärder.

– Det är ju så vi militärer fungerar, vi går väldigt snabbt till handling i kritiska situationer.

ÖB med Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg i december 2021.

andra, för Försvarsmakten, för Sverige och för säkerheten i Europa?

Sedan går allt mycket fort. Micael Bydén kontaktar statsrådet, Must, Försvarsmaktens insatschef och en rad andra personer för att få en detaljerad

BEVITTNAT KRIGET

HAN REDOGÖR SAKLIGT för de åtgärder han som chef för Sveriges militära försvar tog efter beskedet om Rysslands invasion av Ukraina den 24 februari. Men hans berättelse färgas tydligt av de mer humanistiska aspekterna av att ett krig brutit ut i Europa. Det startade förvisso redan 2014, med Rysslands annektering av Krim och påföljande strider i Donbassregionen.

– Jag var själv i Ukraina 2017, och stod på konfrontationslinjen i öster där man sköt på varandra och soldater dog på båda sidor varje vecka. Att komma in i den miljön och se de här soldaterna i ögonen, som är i strid hela tiden på riktigt. Det triggar igång något i mig.

Året har naturligtvis präglats av krigsutbrottet, inte bara för Micael Bydén, Försvarsmakten och Sverige. Men det som gjort starkast intryck på honom är

JOEL THUNGEN/STRIDSFOTO

ÖB Mikael Bydén har noterat hur intresset för Försvarsmakten har ökat hos de folkvalda under året, och därmed också deras förståelse för hur viktigt Sveriges militära försvar är.

att se hur Ukraina strider för sin frihet, för sitt land.

– Att se soldater och sjömän tillsammans med civilbefolkningen, hur de visar upp en försvarsvilja och en motståndskraft utöver det vanliga ... Det

säkerhet. Men detta var första tillfället då ÖB deltog.

– Det speglar också en förändrad syn generellt på Försvarsmakten, främst hos våra folkvalda. Det finns ett större intresse och en ökad förståelse

oaktat den politiska processen var det aldrig någon tvekan från hans sida. Han berättar att när han fick frågan om ett Nato-medlemskap var det ”relativt enkelt för mig att vara tydlig mot den politiska nivån – det fanns inga tveksamheter från mitt håll”.

– En ansökan är helt rätt ur ett militärstrategiskt perspektiv.

”Det finns en ökad förståelse för att det vi gör är viktigt, och därmed en ökad förståelse för hur viktigt vårt eget militära försvar är.”

finns ju ingenting som slår det, säger han.

Den 24 februari var också något av en vändpunkt i ÖB:s jobbvardag. När Sverige övervägde en ansökan till Nato bjöds han in till det säkerhetspolitiska rådet, som leds av statsministern. Rådet har tidigare samlat politiker för diskussioner och samordning av frågor som rör Sveriges

sen för att det vi gör är väldigt viktigt, och därmed också en ökad förståelse för hur viktigt vårt eget militära försvar är.

När Magdalena Andersson lämnade in Nato-ansökan den 17 maj såg Micael Bydén det som en bekräftelse på just detta, en förståelse för hur allvarligt läget är, och att Sverige genom ett medlemskap kan vara en del i lösningen. Och

PERSONALFOKUS

NATO-ANSÖKAN HAR inneburit mycket arbete inom olika delar av Försvarsmakten. Delvis som en följd av detta, men främst på grund av de skärpta kraven på myndigheten i fråga om övningar, beredskapsanpassningar, operationer och ökad tillväxthastighet, har en annan fråga kommit i särskilt skarp belysning. Nämligen personalens förutsättningar och villkor.

TOBIAS BESTED/FÖRSVARSMAKTEN

ARDI HALLUSMAA

ÖB besökte de svenska styrkorna i Mali och den multinationella specialförbandsinsatsen Task Force Takuba, som avslutades i år.

I slutet av september deltog ÖB i Natos Military Committé Conference i Tallinn, alliansens högsta beslutande militära organ, för första gången.

Så till den grad att Micael Bydén utfärdade en dagorder den 18 augusti, där han klargjorde att Försvarsmakten nu inleder ett omfattande arbete med översyn av personalområdet.

– Vi jobbar mer och vi förväntas ta i ännu mer. Vi ska gå in i Nato, det innebär att medarbetare ska flytta ännu mer, med och utan familjer. Vi behöver också röra oss över landet och vara delaktiga i Natoverksamheter, så vi har anledning att titta på villkor, förmåner, ersättningar. Och vi behöver kika på lön, så att vi möter behov som finns där ute.

Vad är du mest stolt över under 2022?

– Det är den fantastiska inställningen bland medarbetarna och frivilliga. I ett läge där Rysslands invasionskrig slår till, där vi redan går hårt,

och så växlar vi upp ytterligare för att kunna ta hand om insatserna och operationerna här hemma och allt annat vi gör.

– Och vi tillväxer, vi förbereder oss för ett Nato-medlemskap. Det är imponerande och

Försvarsmakten och Sverige ger dem. Sedan mars har i skrivande stund sju stödpa-ket lämnats, med allt från vapensystem – ”system som vi vet får effekter” – till personlig materiel och utbildning.

”Det är just det här, att se min egen personal och det arbete de gör för stödet till Ukraina. Vi kan aldrig göra för mycket för att hjälpa dem.”

det är ett kvitto på att vi klarar av att möta höga förväntningar. Vi kör och vi når väldigt goda resultat. Det är jag mest stolt över.

Hans svar är uppriktigt, men måhända präglad av chefsrollen. Innan intervjun avslutas frågar jag vad han, Micael Bydén, personligen är mest stolt över. Han återkommer då till Ukraina och det stöd som

Och mer stöd är på gång, bland annat mer kvalificerade vapensystem som också kommer att innebära ytterligare utbildningsstöd.

– Men det kan jag säga, om något ligger mig särskilt varmt om hjärtat så är det just det här, att se min egen personal och det arbete de gör för stödet till Ukraina. Vi kan aldrig göra för mycket för att hjälpa dem. ◀

ANTONIA SEHLSTEDT/STRIDSPOTO

ÖB tvekar inte inför tunga backintervaller i Falun med nyinryckta rekryter på I 13.

BEZAV MAHMOD/FÖRSVARSMAKTEN

Generalshälsning under övningen Vigilant knife i Finland i augusti, där 800 svenska soldater deltog. ÖB hälsar på sin finske kollega Timo Kivinen och amiral Robert Bauer, chef för Natos militära kommitté.

DE TRÄNADE UKR

De ukrainska rekryternas hjälmar, uniformer och utrustning har donerats av Nato-länder.

UKRAINSKA SOLDATER

Svenska officerare och soldater har under hösten snabbutbildat ukrainska rekryter i Storbritannien. THERESE FAGERSTEDT från Högkvarteret och stridsfotograf BEZAV MAHMOD besökte övningsfältet någonstans i norra England.

Ukrainarna är frivilliga utan tidigare militär utbildning.

DET ÄR MITTEN på oktober när vi kommer till militärbasen i norra England. Solen skiner men vinden biter hårt i kinderna. Den blöta asfalten vittnar om att det nyligen regnat och det leriga övningsfältet skvallrar om hur mycket. Ett tiotal svenska instruktörer håller på att ställa upp mål på en skjutbana strax utanför campen. På en lång rad står bland annat två olika bildörrar, en hög med stockar, två högar med olika många

sandsäckar i lager, en tegelmur, en stor trädstubbe och ett par nedgrävda skyttevärn. Bakom varje mål placeras en så kallad målgubbe. Instruktörerna förbereder inför morgondagens tillämpade övning i skydd och verkan.

När de är klara med markmålen åker vi tillbaka in på campen där de har sitt kontor, och det är också här de svenska instruktörerna bor, liksom de ukrainska rekryterna. Standarden är närmast att jämföra med de svenska övningsfälten

Trängslet eller Villingsberg. De bor trångt i baracker och det finns inte så mycket att göra efter arbetsdagens slut. Det finns en del gemensamma utrymmen som gym (både ute och inne), ett rum med pingisbord och lite spel.

KONKRET ÖVNING

DE CIRKA 200 ukrainska rekryterna löptränar med sin packning. Kompanichefen ställer höga krav på dem och deras fysiska förutsättningar. På morgonen efter ställer rekryterna

Om några veckor ska rekryterna återvända till Ukraina för att med vapen i hand försvara sitt land och sin frihet.

Många av deltagarna hade aldrig skjutit tidigare.

Vapens verkan på en bildörr visas upp av en svensk officer.

upp sig på de leriga grästuvorna framför instruktörerna och det finns en förväntan i luften.

En av de svenska officerarna berättar vad som ska ske. Instruktörerna ska skjuta med en kalasjnikov och en kulspruta på alla målen. Efter varje skottsälva ska rekryterna få gå fram och utvärdera skyddet och se hur varje mål ser ut efter skotten.

Det är en väldigt konkret och visuell övning.

Den som tittar mycket på actionfilmer har förmodligen sett hur hjälten tar skydd bakom en bildörr under en beskjutning. Det funkar inte så i verkligheten.

”Tar du skydd bakom en

bildörr så kommer du skadas. Titta här”, säger övningsledaren och pekar på pappgubbarna bakom bildörrarna. Full träffbild. Tolkarna översätter och rekryterna pekar och kan konstatera: en bildörr är inget bra skydd.

Hur ser det ut bakom sandsäckarna då? Pappgubben som står bakom ett lager med sandsäckar har också fått flera träffar. Men det har inte den som står bakom högen med fyra lager sandsäckar. Även här pekar och pratar rekryterna med varandra. Tolkarna går bredvid och översätter allt som instruktörerna säger men målen och träffbilderna talar sitt tydliga språk. Med sina egna

ögon ser rekryterna vilken verkan en kalasjnikov har och vilken typ av skydd som krävs för att de ska klara sig under en beskjutning.

”PRECIS VAD VI BEHÖVER”

DE GÖR OM momentet men med en kulspruta den här gången. Den gör ännu större skada. Tegelväggen smulas sönder framför ögonen på de blivande ukrainska soldaterna och den tjocka trädstubben som stod där står inte kvar. Högen med stockar skadas visserligen men gubben i kartong bakom den har klarat sig. Det gäller kartongerna som ligger i de nedgrävda skyttevärnen också. Efter att ha utvärderat skadorna

Ett moment bestod i att se olika vapens verkan. Både automatkarbiner av typen kalasjnikov och robot 57 användes.

och skyddet på nytt går de tillbaka bakom säkerhetslinjen.

En av rekryterna står och stirrar bort mot målen som för att försäkra sig om att lägga allt på minnet.

Jag går fram och frågar rekryten vad han tyckte om momentet. Han svarar att det är precis det här de behöver kunna för att rädda liv, sina egna och andras. Han berättar att han aldrig har gjort värnplikten. Hemma i Ukraina hade han ett eget företag som bland annat designade broschyrer och flygblad. Men nu var det dags att försvara sitt land och sitt folk. Han hade fått nog av att bara sitta vid sidan av. Hans mamma hade gråtit när han berättade

om sitt beslut. Rekryten, som vill kalla sig American, tror att det var tårar av både sorg och stolthet. Vi måste ju alla hjälpas åt, säger han. Ryssland ska inte få vinna.

Om några veckor ska de åka tillbaka till Ukraina för att delta i kriget. Det de får med sig härifrån kan vara skillnaden mellan liv och död. Det är påtagligt även för de svenska officerare, specialistofficerare och soldater som varit en del av utbildningsuppdraget. De känner en oerhörd stolthet över det de bidragit med.

Sedan slutet på november är den svenska delen av bidraget avslutat.

60 SVENSKA INSTRUKTÖRER

» Ukrainiska soldater har utbildats på flera platser i Storbritannien. Den utbildning som bedrevs av svenskarna kan beskrivas som en komprimerad, fem veckor lång grundutbildning. De ukrainska rekryterna utbildades i att använda olika typer av vapen, men också i folkrätt och krigets lagar. På plats fanns även dansk och finsk personal.

» Totalt 60 svenskar deltog i utbildningsinsatsen. Sverige bidrog med officerare från Skaraborgs regemente, P 4, Livregementets husarer, K 3, och Norrlands dragonregemente, K 4.

NATO

REDO FÖR NATO

Sedan Sverige fick status som inbjuden ("invitee") har vi fått delta i Natomöten, men utan rösträtt

Han hade aldrig gjort något liknande och det skulle komma att bli hans tuffaste månader på jobbet. Anders Johnson är en av dem som lett arbetet med att förbereda Försvarmakten för Nato.

ANDERS JOHNSON HADE varit här tidigare. Var bekant med byggnaderna, miljön. Med många av människorna. Ändå kändes stegen mot entrén annorlunda. När han så klev in genom portarna till Natos militära högkvarter gjorde han det inte som tidigare, då han representerat Sveriges Natodelegation. I dag skulle han träffa representanter för Nato Allied Command Transformation i ett historiskt ärende, rörande Sveriges implementering i försvarsalliansen.

Ansökan hade lämnats in av statsminister Magdalena Andersson sex veckor tidigare,

den 18 maj, och Sverige hade fått så kallad invitee-status två veckor senare.

Dagens möte, den 4 juli, markerade starten på integrationsprocessen, alltså det arbete som skulle göra Sverige redo att ansluta till Nato. Agendan var för all del inte särskilt märkvärdig utan gick i princip ut på att komma överens om hur Sverige och Nato tillsammans skulle arbeta för att förbereda den kommande anslutningen. Mötet avslutades med att båda parterna enades om en plan för hur integrationen skulle gå till samt konstituerade den grupp som skulle jobba med integrationen – accession and integration working group.

PRESSAT SCHEMA

ARBETET SOM TOG vid när Anders Johnson var tillbaka på Försvarmaktens högkvarter i Stockholm skulle komma att bli utmanande. Så till den grad

att han beskriver det som något av det mest komplexa han varit med om. Den arbetsgrupp på ungefär 60 personer som han är med och leder, den svenska delen av det som alltså kallas Accession and integration working group och förkortas AIWG, hade fram till september på sig att ta fram planer för hur Försvarmakten ska gå tillväga när Sverige väl blir en del av Nato. Eller, som Anders Johnson formulerar det, "när Sverige blir Nato". Han väljer den formuleringen för att understryka att vi inte bara blir anslutna till en organisation, utan att vi faktiskt blir organisationen och att det är hela Sverige som blir Nato.

Komplexiteten tillsammans med ett stort antal okända variabler gjorde uppdraget närmast överväldigande. Konkret skulle man ta fram implementationsplaner för elva områden, exempelvis språk, bemanning, utbildning och materiel. Planer

som alltså är så väl utvecklade att det bara är att trycka på den proverbiala knappen när Sverige går in i Nato.

– Områden som språk och gender var inte särskilt svåra, eftersom vi redan ligger nära Nato där. Men utbildning och bemanning har utmanat oss desto mer, säger Anders Johnson.

Det handlar inte bara om att bestämma hur Försvarsmaktens bemanning i Natostrukturen ska se ut, utan också om hur processer utformas och hur den dagliga interaktionen mellan Försvarsmakten och Nato ska ske.

Upp till 250 personer ska bemanna olika delar i Natostrukturen, från Norfolk i USA till organisationens baser och enheter i Europa. Det rör sig om allt från officerare till stabsassistenter, som alla kommer

Anders Johnson.

”Områden som språk och gender var inte särskilt svåra, eftersom vi redan ligger nära Nato där.”

att behöva utbildning.

Många frågor återstår ännu att reda ut. Exempelvis den om huruvida värnpliktiga kommer att bli en del i detta, som är fallet i Norge.

OKLART OM FÖRÄNDRINGAR

DE RENT MILITÄRA områdena kräver förstås också stora ansträngningar och anpassningar inför medlemskapet. Exem-

pelvis ska det svenska luftförsvarssystemet integreras med Natos system.

Hur kommer förbanden att behöva anpassa sig?

– Det vet vi inte ännu. Först när vi som medlem blir en

del av Natos försvarsplanering kan det bli klart vilka förband, i vilka förbandsstrukturer och vilka förmågor vi ska kunna bidra med. Men vi kommer att behöva möta krav såväl personellt som materiellt, i form av vapensystem, fordon och ledningssystem, exempelvis.

I november besökte Nato Sverige med sin del av AIWG för att utveckla sitt stöd till integrationsplanen och den 1 december reste den svenska delen av AIWG till Nato-högkvarteret för en första ”progress report” för att rapportera hur arbetet med implementeringsplanerna fortskrider. ◀

Text **Henrik Lundqvist**
Rådmark/Leds Komm

NATO

RÄTTSLIG UTMANING

Vilka mandat ska utländska förband ha på svenskt territorium? Och vilken rättslig status ska en svensk soldat ha i ett annat Natoland? Det är frågor som blir högst aktuella när Sverige går med i försvarsalliansen. Och som kräver en rad lagändringar.

Redan i våras steg temperaturen på Försvarsmaktens juridiska avdelning, hos Kajsa Wahrenby och hennes kollegor. När det stod klart att Sverige skulle ansöka om medlemskap insåg juristerna att det skulle få betydande konsekvenser även för juridiken.

– Det är ju främst en fråga för den politiska nivån, men vi har en viktig roll i att lyfta de behov vi ser ur Försvarsmaktens perspektiv, förklarar Kajsa Wahrenby.

Artikel 5, som säger att varje Natomedlem ska ge stöd till ett annat Natoland som attackerats, är kanske det tydligaste exemplet på en situation som medför särskilda juridiska krav. Kanske krävs ny eller förändrad lagstiftning som reglerar mandat och befogenheter hos utländska förband på svenskt territorium, något som bland annat regleras i lagen om operativt militärt stöd.

Men även för icke skarp verksamhet behöver lagar ses över, och för de operationer och ak-

tiviteter som Nato genomför i fredstid.

– Exempelvis behöver det regleras hur utländska förband ska kunna sköta sitt eget skydd och bevakning på svensk mark, bland annat eftersom det ju kan innefatta ingripande mot civila personer, säger Kajsa Wahrenby.

Även långvarig närvaro av utländska förband på svenskt territorium kan kräva lagändringar, som vid basering eller lagring av materiel.

AVTALSKRÄV

NATO STÄLLER INGA uttryckliga juridiska krav, men ett medlemskap kräver i praktiken att Sverige ansluter sig till ett antal avtal utöver Nordatlantiska fördraget. Det är bland annat ett statusavtal för styrkor, Nato SOFA (Status of forces agreement), och det så kallade Parisprotokollet. Det första reglerar bland annat den rättsliga statusen för förband som befinner sig på annat lands territorium, och det senare motsvarande för militära högkvarter som etableras på annan nations mark.

– I praktiken innebär avtalen inte särskilt stora förändringar, eftersom vi redan är delaktiga i liknande avtal som partnerland till Nato, påpekar Kajsa Wahrenby.

Utöver lagar som reglerar förhållandet till andra Natoländers militära styrkor och annan

personal, kan det även behövas ändringar i Försvarsmaktens tillstånd och anmälningar enligt miljöbalken (eller ”miljölagstiftningen”) när Försvarsmakten utökar sin övningsverksamhet och tar emot fler utländska förband.

Och lagen om totalförsvarspplikt, som bland annat styr värnpliktstjänstgöringen, kan behöva ses över. Som det är nu står det ingenting där om huruvida värnpliktiga kan skickas till annat Nato-land i en skarp operation, påpekar Kajsa Wahrenby.

Förändringar i juridiken är måhända inte lika spännande som hur Försvarsmakten anpassar exempelvis materiel och hur vi kan öva i ett Natosammanhang, men är minst lika viktiga.

– Regleringar får ju inte bli ett hinder i vårt samarbete med Nato, varken i fred eller i krig, konstaterar Kajsa Wahrenby. ◀

Text & foto **Henrik Lundqvist**
Rådmark/Leds Komm

URVAL AV FÖRFATTNINGAR SOM BEHÖVER ÖVERSYN

- » Lagen om operativt militärt stöd (2020:782)
- » Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)
- » Lagen om totalförsvarspplikt (1994:1809)
- » Skyddslagen (2010:305)
- » Lagen om krigsmateriel (1992:1300)
- » Miljöbalken (1998:808)
- » Luftfartslagen (2010:500)
- » Förordning med instruktion för Försvarsmakten (2007:1266)

Kajsa Wahrenby har arbetat med juridiska frågor kopplade till Natoanslutningen sedan i våras.

USS Gerald R. Ford är atomdrivet varför det inte behöver bunkra bränsle oftare än vart 25:e år.

STÖRST PÅ DE SJU HAVEN

Under knappt tre veckor arbetade kommendörkapten Carl-Christer Drangel på världens största och modernaste hangarfartyg – USS Gerald R. Ford.

HAN VISSTE ATT DET är världens största hangarfartyg. Att 5 000 människor bor och arbetar på det. Att det är byggt för att klara att ligga ute till sjöss i över ett halvår och har gym, bibliotek och ett Starbucks-kafé. Ändå kan man nog säga

att kommendörkapten Carl-Christer Drangel baxnade när han anslöt sig till till besättningen på USS Gerald R. Ford i Halifax i slutet av oktober.

– Bara att lära sig hitta var ett kapitel för sig – fartyget är drygt tre fotbollsplaner långt och 25 våningar högt, berättar han nyss hemkommen från den knappt tre veckor långa resan.

Men det var förstås inte för att imponera som amerikanerna hade bjudit in Carl-Christer Drangel som en av fem svenska officerare att följa med på resan över Atlanten. I stället var det

ett slags studiebesök och ett steg mot målet att bygga ett svenskt Nato-integrerat sjöburet luft- och missilförsvar.

– Vi var med för att lära oss konceptet och hur vi ansluter till en multinationell så kallad carrier strike group. Men också för att dela med oss av våra kunskaper.

75 FLYGPLAN OCH HELIKOPTRAR

NAMNET CARRIER STRIKE group antyder att det rör sig om fler båtar än det jättelika hangarfartyget, för bland annat närskydd och underrättelser

Carl-Christer Drangel och en fransk förbindelseofficer framför ett E2 stridsledningsflyplan som strax lyfter.

Ett av fartygets MH-60 Sea Hawk (sjöversionen av Black Hawk) på väg in för landning.

Ett F 18-plan har precis landat och kroat i vajern som får stopp på flygmaskinen innan landningsbanan tar slut.

Carl-Christer Drangel med vice commander för US Navy Second Fleet, Rear Admiral David Patchell.

och för offensiva operationer. Carl-Christer Drangel förklarar att hela "strike group:en" snarast är att jämföra med en flygbas på land med skillnaden att den är rörlig och betydligt större. Ombord finns fler än 75 flygplan och helikoptrar vilket är i paritet med hela svenska flygvapnet.

Veckorna ombord var för all del lärorika. Och inte bara ur ett militärt perspektiv. Redan under sina inledande försök att hitta på fartyget kom flera av hans förutfattade meningar på skam. Oavsett vem av de

5 000 människorna han frågade om efter vägen möttes han av hjälpsamhet, artighet och vänlig respekt, exempelvis.

– Jag hade förstås inte väntat mig att bli otrevligt bemött, men deras vänlighet och den oerhörda stolthet över fartyget de utstrålade var slående.

Han blev också väldigt medveten om att ett fartyg av det här slaget utgör ett helt samhälle. Och att det precis som i ett välfungerande samhälle behövs funktioner och stöd för att kunna ta hand om människors psykiska hälsa. Något som

är särskilt viktigt på ett fartyg som detta

– Att ligga ute i upp till sju månader, skild från familj och vänner, är svårt. Så inte minst prästerna ombord gör ett viktigt arbete. Den här typen av stöd behöver vi fortsätta att utveckla inom Försvarsmakten när vi går in i Nato.

I mitten av november nådde USS Gerald R. Ford Portsmouth där Carl-Christer Drangel mönstrade av. ◀

Text **Henrik Lundqvist Rådmark**
/Leds Komm Foto **US Navy**

När stridsfotograf Antonia Sehlstedt följde Sveriges sista FN-operation i Mali blev hon djupt berörd av lokalbefolkningens vardag, präglad av terrorhot och fattigdom. Men lika drabbande var de spontana mötena med människor som trots sin utsatthet utstrålade kärlek, vänlighet och hopp.

STARKA MÖTEN

” Under november åkte jag och min kollega Jonas från Stridsfotoavdelningen till Mali för att dokumentera Sveriges sista FN-operation i landet. Att få tjänstgöra under en FN-insats har för mig precis som för många andra i Försvarsmakten, länge varit en dröm. Jag hade läst om konflikterna, terrorn och fattigdomen i Mali. Jag var förberedd på värmen, sanden och torkan. Jag hade sett bilder från det svenska bidraget till Minusma. Ändå är det, precis som man egentligen redan vet, en helt annan sak att uppleva någonting med egna ögon.

För mig var det mötet med lokalbefolkningen under våra patruller som lämnade de största intrycken. Att se människor som lever mitt i denna konflikt,

Antonia på plats i Mali i november.

i terrorn, i fattigdomen. Att möta människorna i byarna. Att leka med barnen. Aldrig har en uppgift fått en sådan djup innebörd som då. Samtidigt var det slående lätt att återkomma till att ställa sig frågorna: hur skyddar man civilbefolk-

ningen? Vad har vi egentligen åstadkommit under våra år här? Vi som till skillnad från stora delar av Malis befolkning, har valet och resurserna att kunna lämna.

Trots en svår och stundtals utsiktslös situation, så bröt ändå de fina stunderna igenom. I en värld där det är långt ifrån givet att en soldat associeras med trygghet och säkerhet, kändes det som att vår närvaro förstärkte drömmen om en sådan framtid. För mig sätter tanken på den framtiden ett obetingat värde på vårt jobb, och det är någonting som fått min dröm om en FN-insats, att botten ännu djupare. ”

Se fem av Antonias bilder på följande uppslag, med hennes egna kommentarer.

FAKTA: SISTA FN-OPERATIONEN I MALI

I mitten av november genomförde den svenska Malistyrkan sin sista operation inom ramen för Försvarsmaktens bidrag till FN-insatsen i Mali som pågått sedan 2014.

Operationen var riktad söderut från Gao och gick ner mot tregränsområdet där Malis, Burkina

Fasos och Nigers gränser möts. Ett område där både kriminella och terrorgrupper har stor kontroll.

– Målet med den sista operationen var att skydda lokalbefolkningen, öka förståelsen för säkerhets-situationen i operationsområdet och samtidigt

störa terrorgrupperna, säger kontingentschefen Christofer Lennings.

– Utöver det har vi möjliggjort för FN:s civila delar att ta sig ut och prata med lokalbefolkningen i dessa utsatta områden. Då kan de skapa djupare förståelse för säkerhetsläget och

vilken slags hjälp som behövs i byarna.

Förbandet Mali 16 är den sista styrkan som gör en full operativ insats i Mali. I december efterträds de av Mali 17 som åker ner för att avveckla Försvarsmaktens och Sveriges snart nioåriga insats i Mali.

Soldat hand i hand med en liten pojke under en patrull. Pojken kom självmant stapplandes fram och sträckte sig efter soldatens hand. Alla som såg det, byborna och soldaterna på plats, började le åt den fina synen.

Foto **Antonia Sehlstedt/Stridsfoto**

Vissa barn höll sig lite mer på avstånd under våra patruller, som här. Men nyfikenheten var tydlig, så fort vi rörde oss kom de efter. Det kändes som en tavla när jag vände mig om och såg detta.

En flicka på andra sidan muren till FN:s supercamp i Ansongo. En annan flicka stod bredvid henne men hon gjorde sig skrattandes för kameran. Vi såg solnedgången från den här platsen, påtagligt nog från varsin sida om stängslet.

Soldater och en stor skara barn under en patrull. Den här stunden kändes speciell eftersom det var den sista patrullen den här plutonen genomförde under sin tid i Mali. För mig blev också den här bilden den allra sista jag tog under den patrullen.

En kvinna vars porträtt jag tog efter att hon och byns andra äldre kvinnor visat mig hur de bygger sina hus. Vi kunde inte kommunicera på något språk, men man kommer långt med kroppsspråk.

Foto **Antonia Sehlstedt/Stridsfoto**

Delar av flygplanens inredning anpassas snabbt inför en så kallad strategisk evakuering.

AMBULANSJET RÄDDAR LIV

I samarbete med MSB har Försvarsmakten nu förmåga att snabbt hämta hem skadad personal från platser över hela världen.

DEN SER UT som ett exklusivt flygplan för rockstjärnor och näringslivstoppar, där den står i en hangar på Bromma flygplats utanför Stockholm. Grå, blank och med en inredning som andas flärd. Men skenet bedrar. Flygplanet kan på några ögonblick förvandlas till en flygande ambulans. Det används av såväl Försvarsmakten som MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) för så

kallad strategisk evakuering ("strategisk" har här inget med strategi att göra, utan avser evakuering över långa avstånd) av skadad eller sjuk personal som behöver högspecialiserad vård.

Men det är inte Försvarsmaktens eller MSB:s plan. Det är faktiskt inte ens svenskt, utan ägs av det finska företaget Jetflite, som genom ett avtal som slöts under 2022 ser till att hålla det redo att lyfta närhelst behov uppstår.

– Det kan handla om en soldat eller officer som skadats i strid någonstans i världen, eller för den delen genom olycks-händelser, berättar stabsläkare

Patrik Nimberger Hansson vid generalläkaravdelningen och tillägger att detta är en förmåga som tidigare saknats i Försvarsmakten.

AVANCERAD INTENSIVVÅRD

NÄR BESLUT OM evakuering har tagits startar en kamp mot klockan. Enligt gällande protokoll ska den skadade vara på ett svenskt sjukhus inom en viss, begränsad tid. Hur lång tid vill inte Patrik Nimberger Hansson avslöja. När planet lyfter är flera av de bekväma fåtöljerna i kabinen utbytta mot en bår och diverse medicinsk utrustning och materiel. Givetvis finns även sjukvårdspers-

sonal med ombord, antingen från Karolinska sjukhuset eller från Helsingfors. De kan ge avancerad intensivvård, bland annat så kallad Ecmo (syresättning utanför kroppen med cirkulationsstöd, ungefär som en hjärtlungmaskin).

– Vi vill ha en obruten vårdkedja, vilket betyder att vi inte byter personal under transporten till svenskt sjukhus, förklarar Patrik Nimberger Hansson.

Flygningen tillbaka till Sve-

”Vi vill ha en obruten vårdkedja, vilket betyder att vi inte byter personal under transporten till svenskt sjukhus.”

rige sker normalt utan stopp, såvida patientens tillstånd inte försämras och denne behöver akut sjukhusvård. För sådana fall går det att utnyttja något av de sjukhus som är placerade i närheten av flygplatser, och ingår i ett globalt nätverk.

Ännu har möjligheten inte använts av Försvarsmakten. Däremot har MSB utnyttjat det, för evakuering av ukrainska soldater som legat på sjukhus i Polen. ◀

Text **Linus Ehn/Leds Komm**

En kuvös används för att undvika smittspridning.

Flygplanen har en räckvidd på över 700 mil.

Patrik Nimberger Hansson och Kristina Nilsson, båda stabsläkare vid generelläkaravdelningen, understryker hur viktigt det är med en sammahållen vårdkedja.

Vårdpersonalen omborde på flygplanet följer med hela vägen till sjukhuset för att överlämna till ansvarig läkare där.

SKYHÖGA

DRÖMMAR

**FLYGSKOLAN I LINKÖPING HJÄLPER ELEVERNA ATT FÖRVERKLIGA
SINA DRÖMMAR OM ETT JOBB I ÖVERLJUDSFART.**

Text **Therese Åkerstedt/Lss** *Foto* **Hannes Holmström/Stridsfoto**

NÄR VI NÄRMAR OSS Malmen-flygplatsen ser vi ett SK 60 avteckna sig mot molnen och gå in för landning. Senare får vi veta att det är stridspilotelever som går det första året på Flygskolan, som övar start och landning tillsammans med sina flyglärare.

Inne i Flygskolan står en av GFU-eleverna (Grundläggande flygutbildning) och rengör syrgasmasken efter sitt tjugondra flygpass. I takt med att

hans blivande kollegor landar taxar planen in ett efter ett på uppställningsplattan utanför fönstret och teknikerna börjar förbereda planen för eftermiddagens flygpass.

– Utbildningen är utmanande men riktigt kul. Vi elever är bra på att sätta höga mål för oss själva, men vi har ett väldigt öppet klimat och man ska vara ärlig om sina misstag. Jag hade exempelvis problem att svänga och hålla höjden och det tog mig tre flygpass att knäcka koden. Det var stressigt

att misslyckas men mentorn förklarade vad jag gjorde för fel, och flyglärarna är bra på att sätta det i perspektiv – om vi redan kunde flyga skulle vi inte vara här, säger han.

Svaret på varför han sökte till stridspilot kommer snabbt: – Det är coolt att flyga.

Han började flygförarutbildningen i augusti och tillhör den sista omgången som genomför hela utbildningen med SK 60. Nästa år får Flygskolan ett nytt skolflygplan, skolflygplan 40 (SK 40) och stridspiloteleverna

En av flyglärarna på Flygskolan, som är en del av Luftstridsskolan, förbereder sig inför dagens flygpass.

Eleverna på Grundläggande taktisk flygutbildning (GTU) som genomförs det andra året lyssnar på väderbriefen inför eftermiddagens flygpass som är roteflygning. På axeln bärs GTU 211:s eget märke.

Efter passet rengörs syrgasmasken och utrustningen förbereds för nästa flygning.

Ett steg närmare drömmen att bli stridsflygare. Eleverna på Flygskolan har en annorlunda studiemiljö.

I augusti började den sista omgången stridspilotelever som genomför hela utbildningen med SK 60, nästa år får Flygskolan ett nytt skolflygplan (SK 40) och under 2024 fasas SK 60 ut.

Trotjänaren SK 60 som varit i aktiv tjänst inom Försvarsmakten sedan 1967, dock med flera uppdateringar, kontrolleras av flygteknikern efter flygningen.

Det tvåmotoriga skolflygplanet SK60 (Saab 105 i civil version) har varit stommen i all flygtränning för piloter sedan 1960-talet. Flygplanet har under åren utvecklats med bland annat starkare motorer och uppgradering av instrumentering och vapensystem.

Flyglärarna kommer från olika delar av Flygvapnet och får möjlighet att utbilda sina blivande kollegor.

Efter varje flygning genomför flygläraren och eleven en debriefing för att utvärdera hur passet gått.

”Utbildningen har överträffat mina förväntningar både när det gäller pedagogiken och sammanhållningen på Flygskolan.”

kommer från och med 2024 att utbildas av det italienska flygvapnet med stöd av svenska flyglärare, på Galantina flygbas utanför Lecce och på Decimomannu flygbas på Sardinien.

Längs väggarna på skolan finns bilder på tidigare elever samt deras olika märken. Märkena görs av eleverna själva och är präglade både av sin samtid och i flera fall ett visst mått av humor. I lunchrummet har eleverna som går det andra året, Grundläggande taktisk flygutbildning (GTU), samlats för att dricka kaffe och ut-

byta erfarenheter. Den sociala samvaron är en viktig del av utbildningen.

– Utbildningen har överträffat mina förväntningar både när det gäller pedagogiken och sammanhållningen på Flygskolan. Man ser alla som individer och nyttjar varandras starka sidor och pushar varandra, men det finns ingen konkurrens. Det kändes lite ovant i början att inte få betyg, men slutprodukten blir jättebra, säger en av eleverna.

Peter Hedberg, flyglärare på GTU, förklarar att betygen togs

bort eftersom de skapar ett tävlingsmoment som han menar hämmar sammanhållningen. ”De är inte konkurrenter”, understryker han och påpekar att detta hjälper dem att vara öppna med sina misstag och att lära av varandra.

TEORI FÖRE PRAKTIK

HAN OCH DE ANDRA flyglärarna samlas med GTU-eleverna för att lyssna på väderbriefen inför eftermiddagens flygpas som är en så kallad roteflygning, vilket innebär att två plan flyger ihop i olika formationer. Före passet diskuterar eleverna med sina flyglärare vad de kan förbättra från förra flygpasset och vad de ska fokusera på i dag.

– Vi genomför passet först

teoretisk, sedan praktisk i luften och har en debriefing efteråt. Den pedagogiska modellen är klockren. Istället för stora genomgångar har vi möjlighet att gå igenom varje del av flygpasset med vår flyglärare så allt är förberett. Då hinner vi diskutera eventuella problem så att det inte dyker upp något oväntat när vi är i luften. Det känns tryggt, säger en eleven som tidigare var soldat på Blekinge flygflottilj.

– Pilot har alltid lockat mig men jag drog mig för att söka till utbildningen eftersom jag tänkte att det bara var övermänniskor som kunde bli piloter.

SVÅRA G-KRAFTER

FÖR ATT FÅ MÖJLIGHET att fotografera när de flyger så startar först två elever i rote, sedan

följer vi efter med ett tredje plan, så kallad snake climb. Medan flyglärarna och de blivande stridspiloterna sätter på sig flygstridsuniformen och kontrollerar hjälm och övrig utrustning så justerar vi våra

teringar, och piloten lugnar oss med att kondensen som pumpas ur ventilationssystemet är helt normal. Förarkabinen, "cockpiten", varierar mellan att vara för varm och för kall men det glöms bort när det mulna

"Jag drog mig för att söka utbildningen eftersom jag tänkte att det bara var övermänniskor som kunde bli piloter."

flytvästar. Före passet gör de en "walk around check" vid flygplanet och när vi får klartecken av flygteknikerna börjar planen taxa ut på banan.

När planet passerat molntäcket ser vi de två skolflygplanen sida vid sida. Trotjänaren SK 60 har varit i aktiv tjänst inom Försvarsmakten sedan 1967, dock med flera uppdä-

vädrer på marken bytts ut mot strålande sol och vi flyger ovanför ett fantastiska landskap av bulliga moln.

Piloten ökar farten och de dubbla jetmotorerna gör att g-krafterna blir påtagliga när vi svänger för att hänga på pilot-eleverna som börjat manövrera. Medan vår pilot cirklar runt roten med SK 60-planen flyttar

DOLDISARNA BAKOM FLYGUPPDRAGEN

Mission Support Element (MSE) blir en allt viktigare funktion och bidrar till att ge piloter och besättning bästa möjliga förutsättningar att genomföra nationella och internationella flyguppgifter i fred, kris och krig. Luftstridsskolan har tagit fram en ny kurs för att utveckla cheferna som leder MSE-förbanden.

MSE-FUNKTIONEN HAR sin bakgrund i flygvapnets barndom där underrättelseinhämtning och flygspaning ingick i huvuduppgifterna. Med allt mer avancerade flygplan och sensorer tillsammans med nya krav på tillgänglighet så uppkom nya

MSE förbereder piloter för uppgifter.

arbetsuppgifter och behov av nya kompetenser. Behovet av MSE blev tydligt under Libyeninsatsen 2011 där alla kompetenser som man övat med fick praktiseras skarpt.

Utvecklingen av flygstrids-

krafterna och övriga samhället har bidragit till allt mer avancerade vapensystem samt sofistikerade sensorer för inhämtning, fotospaning och telekrig. Kombinerat med en komplex omvärld och ett

sig horisonten runt vindrutan och kroppen blir allt tyngre. Även om passet vi flyger är mindre ansträngande än de

som eleverna kommer att göra närmare examen, så kommer vi upp i tre g-krafter vilket snabbt blir ansträngande för kroppen.

När vårt plan vänder hemåt fortsätter eleverna med dagens uppdrag – ett pass närmare drömmen om att bli stridspilot. ◀

FORSKNINGSTUDIE GER LJUS BILD

Flygskolans pedagogiska modell får beröm i en ny vetenskaplig rapport.

Malcolm Sehlström, doktorand på Institutionen för Psykologi på Umeå universitet, har intervjuat stridspiloterna och publicerat en rapport. Syftet med rapporten är att fördjupa förståelsen för hur det är att vara pilotlev och leverera en sammanställning av elevernas inställningar och

åsikter om utbildningen till Flygskolan.

Även om kraven vid uttagningen och under utbildningen är höga så visar rapporten att utbildningen präglas av ett öppet klimat och en kollegial relation mellan elever och lärare. Flygskolan har dessutom tagit bort betyg och tävlingsmoment. Under den första tiden har varje elev en egen mentor som man flyger med, längre fram under utbildningen flyger

man även med andra flyglärare.

Vad har du dragit för slutsatser i rapporten?

– Bilden som målats upp för mig är att eleverna upplever, och uppskattar, en öppen och kollegial miljö på utbildningen, som de attribuerar till den pedagogiska modellen samt de goda relationerna till lärarna och

varandra. Det kan vara stundvis stressigt eller orosfyllt, men miljön gör att man ser på händelser som lärandemöjligheter och inte risker att göra bort sig. Eleverna själva

framstår som högt motiverade individer och värderar saker som öppenhet, laganda och stresstålighet, säger Malcolm Sehlström.

Malcolm Sehlström.

Grundkompetensen för MSE-personal är en kombination av underrättelsetjänst och utbildning på eget flygsystem.

JESPER SUNDSTRÖM F 21

kan sköta allt själva. De nya flygsystem som ska införas på sikt, däribland JAS 39 E, men även när det gäller helikoptrar, transportflyg och specialflyg kommer göra MSE-funktionen på flygförbanden ännu viktigare, säger Michael Lundquist, chef på Flygbefälsskolan (FBS), som genomför den nya chefsutbildningen för första gången.

NÄTVERKANDE VIKTIGT

KURSEN INLEDS MED en veckas teori på FBS innan man genomför praktik på annat förband och sedan återvänder till FBS för ett erfarenhetsutbyte. Personal från fyra flottiljer deltar och en av deltagarna är Pontus som är chef för MSE på en av stridsflygdivisionerna på Norrbottens flygflottilj.

– Kursen ger mig en djupare förståelse för de system och

processer som flygstridskrafterna opererar inom, samt insikter i hur jag som chef kan bidra till förbandets effekt. Nätkonet mellan oss deltagare från de olika flygsystemen är en viktig del, eftersom vi lär oss om varandras likheter och olikheter och kan utbyta tankar och idéer, säger han.

Även om MSE främst förknippas med stridsflyg så används det även vid uppdrag med helikoptrar, transportflyg och specialflyg.

Transportflygets långa historia av internationella uppdrag har varit avgörande för synen på och vikten av underrättelser och en organisation som hanterar detta. Det har även bekräftats av de helikopterförband som flugit ibland annat Kosovo som Afghanistan där MSE nyttjades för att stödja olika flygslag. ◀

ständigt växande informationssamhälle innebär det nya utmaningar för funktionen.

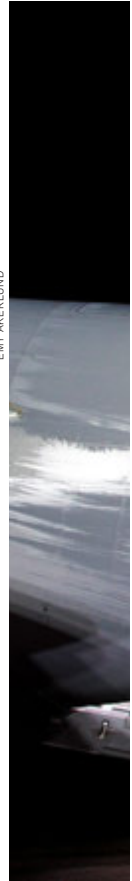
– Teknikutvecklingen ställer allt högre krav på flygverksamheten och den har blivit så komplex att piloter inte

2022 I BILDER

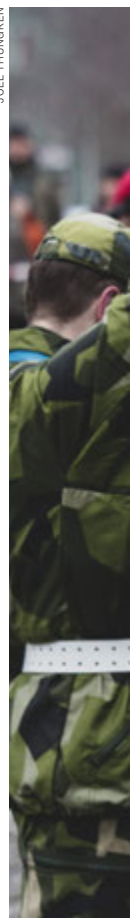
**ÅR 2022 GÅR TILL HISTORIEN SOM ETT
MÄRKESÅR. RYSSLANDS INVASION AV
UKRAINA HAR PÅVERKAT ALLAS VARDAG,
FRÅN ÖB TILL DEN ENSKILDA SOLDATEN
OCH SJÖMANNEN. NYA REGEMENTEN HAR
TAGIT EMOT SINA FÖRSTA VÄRNPLIKTIGA.
TEMPOT I TILLVÄXTRESAN HAR SKRUVATS
UPP AVSEVÄRT OCH ÖKAR TRYCKET I HELA
ORGANISATIONEN, NÅGOT SOM FÖRSTÄRKTS
YTTERLIGARE I OCH MED SVERIGES
ANSÖKAN TILL NATO.**

Text **Försvarsmakten**

EMV ÅKERLUND

JOEL THUNGREN

JANUARI BEREDSKAPSANPASSNING - TRUPP TILL GOTLAND

Beredskapsenheten från Norrbottens regemente I 19 i Boden flögs till Gotland i mitten av januari, med anledning av det spända läget mellan Ryssland och Ukraina.

JANUARI VÄSTERNORRLANDS REGEENTE 121 INVIGS

Västernorrlands regemente med Jämtlands fältjägarbatal I 21 invigdes den 16 januari, med högtidliga ceremonier i både Sollefteå och Östersund. Prins Carl Philip deltog i ceremonin i Sollefteå där han förklarade det nya regementet invigt.

FEBRUARI**B-52 ÖVER SVERIGE**

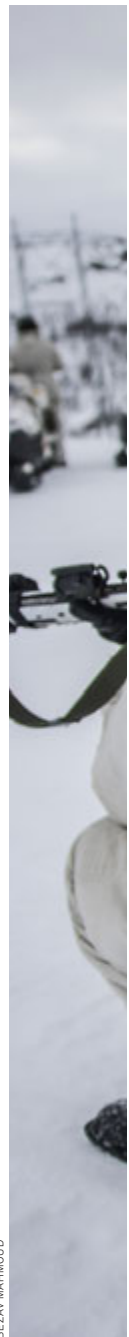
Försvarsmakten har under året genomfört flera övningar med amerikanska B-52 Stratofortress-plan ur Bomber Task Force-enheten. I februari handlade det om eskort in över svenskt territorium.

MARS**FÖRSTA STÖDPAKETET LANDAR I UKRAINA**

I början av mars anlände det första stödpaketet under året från Sverige till Ukraina, 5 000 pansarskott, 5 000 kroppsskydd, 5 000 hjälmar och 135 000 fältransoner mat.

MARS**MER VAPEN OCH AMMUNITION NÄR ANSLAGEN ÖKAR**

Försvarsberedningen enades om att öka Försvarsmaktens anslag med två miljarder kronor under 2022. "Givet den säkerhetspolitiska utvecklingen i Europa är det viktigt att stärka försvarsförmågan här och nu, men också på längre sikt. Det är glädjande att se den breda politiska uppslutningen för denna överenskommelse", kommenterade överbefälhavare Micael Bydén. Soldater från Luftvärnsregementet Lv6 med robotsystem 98 i samband med att Försvarsmaktens närvaro på Gotland förstärktes under året.

MARS

COLD RESPONSE

35 000 personer från 28 nationer var med i vinterövningen Cold Response 2022 i Nordnorge. Försvarsmakten deltog med omkring 1 600 svenska soldater och officerare från flygvapnet och armén.

2022 I BILDER

ETAT-MAJOR DES ARMÉES

APRIL

TF TAKUBA AVSLUTAD

Det svenska truppbidraget till den franskledda specialförbandsinsatsen Task Force Takuba i Mali avslutades under april, enligt plan. Sverige bidrog med en helikopterburen snabbinsatsstyrka i ett år. Från början av november 2021 till början av mars 2022 hade Task Force Takuba en svensk chef.

APRIL

FÖRSTA BERIDNA VAKTPARADEN PÅ FLERA ÅR

Den 27 april genomfördes årets första beridna vaktparad, vilken blev den första på flera år på grund av de begränsningar som pandemin förde med sig. Livgardets livbataljon och Livgardets dragonmusikkår är de som genomför alla beridna parader. Närmare 40 beridna vaktparader genomförs mellan april och september varje år.

FELICIA MURRES

MALIA HANSSON

MAJ

DEN 4 MAJ VÄLKOMNADE MARINEN HMS GÄVLE

tillbaka i tjänst, efter att ha genomgått en större modernisering under ett antal år. "Jag välkomnar HMS Gävle med besättning tillbaka till flottiljen. Med tanke på hur omvärldsläget har utvecklats är hon ett särskilt välkommet bidrag som kommer att göra skillnad", kommenterade Robert Schöllin, chef för Fjärde sjöstridsflottiljen.

MAJ

LUFTFÖRSVARSOVNING 2022

Under årets luftförsvarsövning deltog, utöver flygvapenförband, enheter ur armén och hemvärdet samt fartyg ur marinen och finländska flygförband. Anställda i Försvarsmakten, värnpliktiga, hemvärnssoldater och totalförsvarspiktiga deltog i den tio dagar långa övningen, som gick ut på att öva försvar mot ett väpnat angrepp.

FÖRSVARSMAKTEN

Överbefälhavaren

Stockholm 2022-05-16
03/22

ÖVERBEFÄLHAVARENS

DAGORDER

Soldater & sjömän, medarbetare och frivilliga,
Sverige ansöker om medlemskap i Nato. Det är militärstrategiskt rätt. Därför har det varit mitt militära råd till regeringen. Som medlem i Nato ökar vår handlingsfrihet eftersom vi då kommer ha inflytande över såväl planering som försvar av vårt närområde i händelse av konflikt.

Utanför Nato skulle Sverige bli en brännpunkt mellan Nato och Ryssland. Natos försvar av Norge, Baltikum och – som blivande medlem – Finland kräver tillgång till svenskt territorium. I ett sådant scenario ökar Rysslands strategiska intresse för Sverige i motsvarande grad.

De ömsesidiga försvarsgarantierna är Natos kärna. För medlemsländerna innebär det samtränning och koordinerad planering för gemensamt försvar. För svensk del kommer det till konkret uttryck i försvaret av norra Europa. Våra nordiska grannar och länderna kring Östersjön blir – tillsammans med Storbritannien – vår närmaste krets, naturligtvis med ett fortsatt starkt engagemang i den transatlantiska länken till USA.

För mig som överbefälhavare är en central fråga hur Försvarsmakten bäst bidrar till alliansens avskräckning i norra Europa – och hur våra svenska intressen bäst tas tillvara i omorienteringen till Natomedlem.

Medlemskapet innebär fortsatt en förpliktelse om att vi i alla sammanhang är ansvariga för försvaret av Sverige. Därför behöver vi upprätthålla en förmågebredd, fortsatt tillväxa i operativ balans och bygga ett starkt totalförsvar.

Svenska militärstrategiska intressen och konsekvenser av ett Natomedlemskap kommer att vara en del i mitt militära råd till regeringen den 1 november. Det kommer krävas hårda prioriteringar för balans mellan operationer, tillväxt och Natoanslutning.

Vi – du och jag – är med om en historisk tid för vårt land, med Försvarsmakten i centrum för skeendet. Målet är beslutat. Kursen är klar, men vi har marschen framför oss. Ett beslutsamt steg i taget. Framåt!

Jag ser fram emot den fortsatta resan tillsammans.

Micael Bydén
Micael Bydén
General

Postadress
Försvarsmakten
107 85 Stockholm

Besöksadress
Lidingövägen 24

Telefon
+46 8 788 75 00

E-post
exp-hkv@mil.se

Internet
www.forsvarsmakten.se

MAJ

NATO-ANSÖKAN

Den 16 maj beslutade regeringen att ansöka om medlemskap i Nato. "Som medlem i Nato ökar vår handlingsfrihet eftersom vi då kommer ha inflytande över såväl planering som försvar av vårt närområde i händelse av konflikt," fastslog överbefälhavare Micael Bydén i en dagorder som gick ut samma dag till Sveriges soldater, sjömän, medarbetare och frivilliga.

JUNI

40 ÖRLOGSFARTYG I STOCKHOLM – EN DEL AV MARINENS 500-ÅRSFIRANDE

Under första helgen i juni besökte ett 40-tal örlogsfartyg från 13 länder Stockholm. Mest uppmärksamhet väckte det amerikanska amfibiefartyget USS Kearsarge vid Slussen. En av anledningarna till storbesöket var att fira den svenska marinen som fyller 500 år. Ett annat var att förbereda för den stora marinövningen Baltops.

JULI

FÖRSVARSMAKTEN AVSLUTAR INSATSEN I CENTRALAFRIKANSKA REPUBLIKEN

Den 15 juli välkomnades nio veteraner hem till Sverige och Göta trängregemente i Skövde.

Deras hemkomstceremoni markerade inte bara slutet på deras egen insats utan även på Sveriges deltagande i den europeiska unionens utbildningsuppdrag i Centralafrikanska republiken. Utbildningsinsatsen (EUTM RCA) hade pågått sedan 2016 med det övergripande målet att bidra till ett stabilare land genom att ge rådgivning och utbildning till landets väpnade styrkor.

HENRIK FRIDOLFSSON

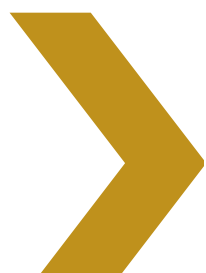
AGNES HEJLL

ROBIN KRÜGER

AUGUSTI**HISTORISK DAG PÅ DALREGEAMENTET**

För första gången på över 20 år tog Dalregementet åter emot värnpliktiga; 150 kvinnor och män ryckte in i augusti.

AUGUSTI

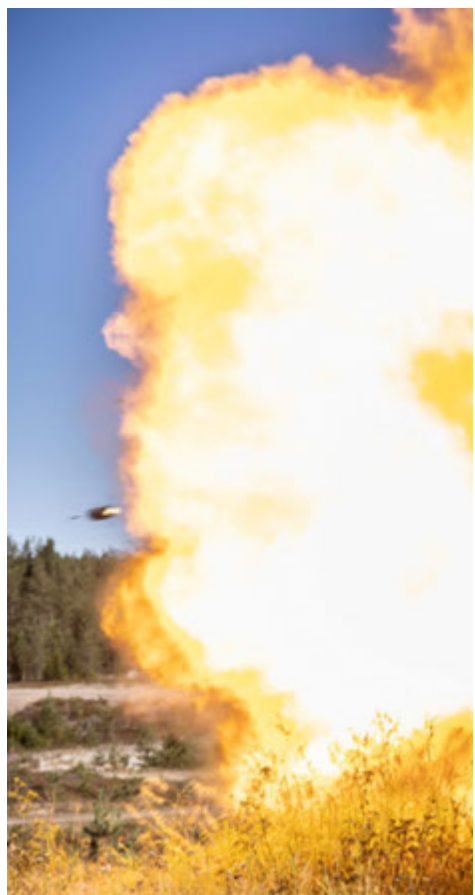
FÖRSVARSMAKTEN I STOCKHOLM PRIDE

Årets Prideparad var den första sedan pandemin slog till. Stämningen var på topp och över hundra personer, inresta från hela landet, gick och dansade i Försvarsmaktens del av paraden.

AUGUSTI

OMFATTANDE BEREDSKAPSKONTROLL I NORR

I augusti genomförde Försvarsmakten en oanmäld beredskapskontroll strax norr om Kalix. Kontrollen omfattade cirka 800 soldater från olika arméförband runtom i större delar av Sverige. Den följdes av en övning där soldaterna ställdes under finskt kommando tillsammans med drygt 1 300 finska soldater, under en gemensam övningsvecka i finska Lappland.

2022 I BILDER

SEPTEMBER

TOTALFÖRSVARET ÖVADE RÄDDNINGSSINSATS EFTER TERRORATTACK

Sverige drabbas av blodig omfattande terror. Försvarsmakten, polis, räddningstjänst och den civila sjukvården rycker ut för att rädda liv. Det var upptakten till totalförsvarsövningen Meteor 22 som genomfördes i Uppsala, Västerås och på Gotland.

ASTRID AMÉN

JONAS HELMERSSON

BEZAV MAHMOUD

2022 I BILDER

SEPTEMBER

HIMARS PÅ VIDSEL

Det gick fort när det amerikanska 56:e artillerikommandot rullade in på Vidsel-fältet och avfyra sex Himars-raketer. Amerikanerna kallar operationer som denna för Hirain, Himars rapid infiltration. Enheter ur Livregementets husarer K 3 levererade koordinaterna på målet.

OKTOBER

SVENSKA OFFICERARE UTBILDAR UKRAINSKA REKRYTER

Under hösten och vintern utbildade svenska instruktörer ukrainska rekryter i Storbritannien, i den brittiskeledda satsningen. Rekryterna från Ukraina var frivilliga och kom direkt från sina civila yrken. De fick en grundläggande soldatutbildning under fem veckor.

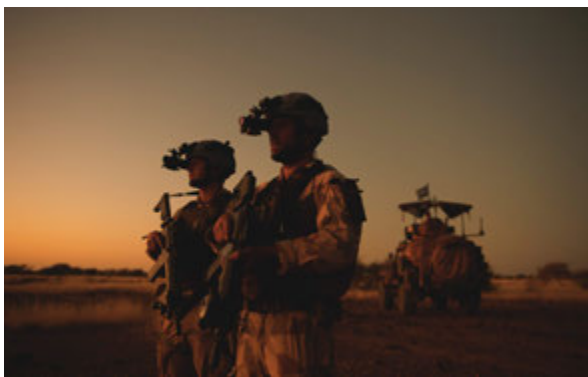

BEZAV MAHMOUD

NOVEMBER

SVERIGES SISTA FN-OPERATION I MALI GENOMFÖRD

I mitten av november genomförde den svenska Malistyrkan sin sista operation inom ramen för Försvarmaktens bidrag till FN-insatsen i Mali som pågått sedan 2014.

JIMMY CROONA

NATO-FOKUS PÅ NORDISK KONFERENS

När Pliktrådet bjöd in till nordisk konferens diskuterades bland annat Nato, personlig utrustning och hur villkor för kvinnliga värnpliktiga kan förbättras.

UNDER OKTOBER HÖLLS den årligt återkommande konferensen med nordiska värnpliktsföreträdare. Där deltog norska, danska och finska värnpliktsråd, med Pliktrådet som värd. I konferenslokalen på Sandhamnsgatan i Stockholm samlades råden för en vecka av erfarenhets- och kunskapsutbyten.

– Konferensen var mycket givande för oss och våra nordiska kollegor. Vi kan konstatera att flera av Försvarsmaktens utmaningar, exempelvis jargong och bemötande samt ut-

rustningsfrågan, är liknande i resten av Norden, säger Kristoffer Loiborg Sjölund, som ansvarade för planeringen av konferensen.

En av de många frågorna som diskuterades under konferensen var Nato och hur värnpliktsutbildningen kan komma att förändras när Sverige och Finland blir medlemmar. Enligt Försvarsmaktens försvarsgrenschefer kommer svenska värnpliktiga inte tvingas genomföra grundutbildning utomlands, men internationella övningar som Cold Response och European Defender kommer fortsatt genomföras.

– Våra värnpliktiga tycker generellt att övningar med eller i andra länder är den mest minnesvärda höjdpunkten på grundutbildningen, vilket är kul att höra eftersom de lär hål-

las mer frekvent framöver, säger Andreas Ottosson.

VÄRNPLIKTIGA KVINNOR SKA FÅ MER GEHÖR

EN ANNAN FRÅGA SOM diskuterades var forumet Nätverk Värnpliktig Kvinna (NVK) och dess positiva inverkan på kvinnors trivsel i Försvarsmakten. NVK, likt Nätverk Officer Anställd Kvinna (Noak), syftar till att skapa en gemenskap för den kvinnliga minoriteten och ge dem ett tryggt samtalsforum för diskussioner rörande tips och tricks men också kring jargong och bemötande.

Olyckligt nog nås Pliktrådet av vittnesmål rörande befäl som inte släpper iväg sina kvinnliga värnpliktiga på NVK-möten på grund av att de bedriver "viktigare utbildning" någon annanstans, enligt Plikt-

DAVID KRISTIANSEN/FÖRSVARSMARKTEN

Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg besökte Cold Response 2022, en Nato-övning som många värnpliktiga uppskattar, enligt Pliktrådets Andreas Ottosson.

rådets representanter.

– NVK är en rättighet. Likväl som de värnpliktiga har skyldigheter gentemot förbandet har förbandet skyldigheter

”Det är inspirerande att bevittna nybyggarandan, kreativiteten och öppenheten som finns hos de flesta förband.”

gentemot de värnpliktiga. Att möjliggöra NVK-möten en gång i månaden är en sådan skyldighet och det kan omöjligt vara så svårt som vissa påstår. Det handlar om prioriteringar och värnpliktigas trivsel borde stå högre upp på den listan då NVK forumet är ett effektivt sätt att bidra till just trivsel, säger Majken Hallbygård som är kommunikationsansvarig på Pliktrådet.

”VIKTIGT INKLUDERA MÄNNEN”

HON REDOGJORDE ÄVEN för en kartläggning av förbandens utövande av NVK, som Pliktrådet genomfört under året. Kartläggningen presenteras i en utredning tillsammans med användbara underlag för förbanden samt värnpliktigas egna förslag på hur nätverket ska se ut i framtiden. Bland annat föreslår man att manliga värnpliktiga får information från NVK-möten, att mötena genomförs dagtid och

inte krockar med annan väsentlig verksamhet.

– Det är viktigt att männen inkluderas i NVK. Med det inte sagt att vi måste delta under mötena, men i syfte att skapa en bra jargong på förbandet måste vi informeras om och få förståelse för vilka utmaningar kvinnorna står inför. I de fall vi män är en del av problemet måste vi självklart upplysas om det så vi får en möjlighet att förbättra oss, säger Hampus Gillström på Pliktrådet.

I takt med Forsvarsmaktens tillväxt ser Pliktrådet också hur förband i somliga fall har svårigheter att möta nya krav på bland annat arbetsmiljö. Samtidigt, säger Majken Hallbygård, är det ”inspirerande att bevittna nybyggarandan, kreativiteten och öppenheten som finns hos de flesta förband”. ◀

Text **Pliktrådet**, bearbetad av Henrik Lundqvist Rådmark

PLIKTRÅDET

Pliktrådet 2022–23 består av fr. v. Kristoffer Loiborg Sjölund, Majken Hallbygård, Hampus Gillström, Hoa Sjöholm, Andreas Ottosson.

FEM FÖRTROENDEVALDA VÄLJS ÅRLIGEN

» Pliktrådet består av fem förtroendevalda före detta värnpliktiga och är det centrala medinflytandeorganet för totalförsvarspliktiga under grundutbildning. I syfte att utveckla verksamheten och i övrigt främja goda utbildningsförhållanden, företräder Pliktrådet Sveriges värnpliktiga gentemot myndigheter, politiken och samhället. Ett nytt Pliktråd väljs årligen under Värnpliktskongressen, som 2023 hålls vecka 16.

42 ÅR PÅ TRUPP

Han hade kunnat klättra avsevärt högre på karriärsstegen. Men kapten Anders Möller valde att stanna som instruktör på det regemente där han en gång började för 42 år sedan. "Att utbilda soldaterna i sina befattningar har varit den absolut största drivkraften för mig som officer."

Text & foto Mats Carlsson/I19

NÅGRA DAGAR FÖRE en större övning brukar kapten Anders Möller försvinna från sitt rum på stridsvagnskompaniets kasern inne på I 19 där han jobbar. Ingen hittar honom. Tills någon kommer på vad han gör: han möllrar. Det innebär att han tillbringar dagen ute i stridsvagnsgaraget, där han samlar allt som ska med under skjutperioden, han lämnar in beställningar i tid, fixar grejer med Markverkstaden och en massa annat som måste göras.

– Där är vi helt klart bortskämda med att Anders fixat en massa saker utan att vi behövt ägna en tanke åt det. Det kommer bli en utmaning nu när Anders gått i pension, säger kompanifanjunkaren Johan Landström.

Att kapten Möller fått ett eget verb, möllra, säger en del om vilket avtryck han gjort på jobbet. Han har även givit namn åt bersån utanför stridsvagnskompaniets kasern

Anders Möller truppför som bärgningsgruppchef under en övning på Lombens skjutfält hösten 2015.

och en myr på Bodens södra skjutfält. Anders skrattar lätt och förklarar att den där myren är det ställe där de värnpliktiga bärgningssoldaterna får göra sin första bärgning under befattningsutbildningen.

SLUMP LEDDE TILL BÄRGNING

UNDER 1986 TJÄNSTGJORDE Anders på trosskompaniet på bärgnings- och transportplutonen. Där startade något som präglade Anders tjänstgöring mycket, de gedigna kunskaperna om bärgning grundlades där.

– Att det blev bärgning var

lite av en slump, när jag kom till jobbet en dag hade en kollega som var tilltänkt som chef för bärgnings- och transportplutonen sagt upp sig och då blev jag placerad där helt enkelt. En händelse som verkligen tände bärgningsintresset skedde i februari 1987 när en stridsvagn 103 gick genom isen och sjönk i en tjärn på skjutfältet,

lyckligtvis utan att någon skadades eller förolyckades. Han hade aldrig tidigare ställts inför någon svårare uppgift, som han löste till stor del efter eget huvud.

– Då kom jag också in på det här med marklära och framkomlighet. Något som sedan legat mig varmt om hjärtat sedan dess.

Men Anders största drivkraft har varit att utbilda värnpliktiga och han delar gärna med sig av sina många berättelser från tiden "på trupp". Han pekar särskilt på utbildningsåret 1987–88, då bärgningsgruppen

Två trotjänare med samma namn uppställda på garageområdet, kapten Möller och bärgningsbandvagn 120.

PRIVAT

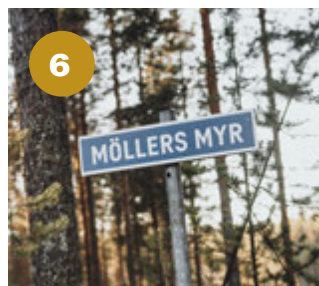
1. Anders leder bärgning av en stridsvagn 122 under övningen Cold Response i Nordnorge 2014.
2. Året är 1987 och en ung fänrik Möller framför bärgningsbandvagn 82.

3. Anders i bärgaren under Cold Response 2012 på Blåtinds skjutfält norr om Bardufoss. **4.** Anders tillsammans med bataljonschefen Mathias Vainionpää som tackade honom med orden: "Du är en äkta föregångsman och du är en av mina största förebilder"

MATS CARLSSON/119

DAVID KRISTIANSEN/FÖRSVARSMAKTEN

5. Varje höst när den grundläggande vagnsutbildningen startar har Anders genomfört utbildning i marklära och framkomlighet med de värnpliktiga.
6. Ett av de många myrområden på Bodens södra skjutfält heter nu "Möllers myr".

han utbildade genomförde över 100 skarpa bärgningar, varav 37 var stridsvagn 103 som kört fast.

– Då fick man verkligen kvitto på att bärgningsgruppen var en viktig resurs på bataljonen.

Vid en övning 2014, när Anders var ensam med en

försöksvagnar och hur de tog sig fram i terrängen och även se till att få upp vagnarna när de kört fast.

Det var bland annat den tyska leopardstridsvagnen som sedan blev den vagn som svenska Försvarsmakten valde. Men det var också den amerikanska vagnen M1A1 samt

till en militärmässa i New Dehli i Indien 2012.

Men stipendier i all ära. Det som verkligen givit Anders energi är utbildning och livet ute på fältet. Under åren 2011-2017 truppförde han som bärgningsgruppchef i bärgningsbandvagn 120 under mängder av övningar. Förutom de egna övningarna Höstlöv och Vintersol under flera år även Cold Response 2012, 2014 och 2016, Arméövning 2015 och Aurora 2017.

– Jag har nog rullat totalt 700 mil bara i bärgaren under dessa år. Sammanlagt är det nog närmare ett varv runt jorden i olika stridsfordon genom åren. En sak har jag räknat noggrannare på, tiden jag tillbringat på Tåme skjutfält där vi har våra skarpskjutningsveckor. Jag har faktiskt bott över två år på befälshotellet på Tåme skjutfält under min militära karriär.

Anders gick i pension den 30

”Det var bara att vända och åka dit och dra upp den.”

anställd soldat i bärgaren och precis skulle rulla in i garaget, ringde telefonen. En stridsvagn 122 hade kört fast i en myr.

– Okej, det vara bara att vända och åka dit och dra upp den. Som tur var hade vi precis drillat stridsvagnsbesättningarna i bärgningskunskaper. Så när jag och soldaten kom dit ropade jag bara ”tvåpart utan släde”, och stridsvagnsbesättningen kopplade precis som de nyss lärt sig och vi vinschade upp vagnen snabbt och smidigt. Från det att vi kom fram och parkerade bärgaren till vi lämnade myren tog det endast tolv minuter. Det är vid sådana tillfällen man får ett sånt där härligt kvitto på att det man lärt ut också fungerar i praktiken.

Tack vare sina gedigna kunskaper kom Anders att bli inblandade i utveckling och försöksverksamhet i hela stridsfordon 90-systemet. I mars 1990 startade Försvarsmakten projektet ”stridsvagn ny” på bredare front och även där skulle bärgningsberedskap upprätthållas när olika stridsvagnar testades i Boden med omnejd.

– Där fick jag möjligheten att lära mig ännu mer om framkomlighet då jag fick se alla

M1A2, franska Leclerc och de ryska vagnarna T-72, T-80U, MTLB samt BMP 1.

– Jag har verkligen haft ett drömjobb på många sätt. Tänk att jag har fått utbilda värnpliktiga, anställda soldater och blivande instruktörer samtidigt som jag fått vara med och påverka i all denna försöksverksamhet i 90-systemet, strids-

vagn och bärgare. Det har varit lite som ”all inclusive”, säger Anders med ett leende.

2 X TEKNIKSTIPENDIUM

DET RÅDER INGEN tvekan om att Anders varit och är en betydande resurs på förbandet, något som understryks av det faktum att han som enda officer tilldelats samma teknikstipendium av Saab-koncernen två gånger. 1997 tilldelades han Celsius Techs teknikstipendium, en stipendieresa till Washington och USA:s armémateriellmässa. 2011 fick han motsvarande stipendium men det hette då Saab Group teknikstipendium: en stipendieresa

september men han fortsätter som reservofficer.

– Jag kommer säkerligen in under övningar och annat, det kan bli Vintersol redan nästa år och Aurora 23. Kan hända blir det något utbildningspass under den grundläggande vagnutbildningen också och några veckor under skjutperioden i Tåme efter nyår ...

Han är alltså långt ifrån färdig på jobbet, trots 42 års tjänstgöring. Ett belysande funfact är att när han nu går i pension är överst Nils Johansson är hans 15:e regementschef och överstelöjtnant Mathias Vainionpää hans 23:e bataljonschef. ◀

”Jag har nog rullat 700 mil bara i bärgaren under åren.”

TORPED 47

UBÅTSJÄGAREN

De är smartare, farligare, dödligare. Och Östersjön är deras hemmavatten.

RÖRET ÄR Knappt tre meter långt och 40 centimeter i diameter. En elmotor och batterier ser till att den utan problem kan ta sig två mil under vatten med hastigheten hos en ordinär ribbåt. Så långt inget särskilt märkvärdigt med den nya torpeden från Saab, som hos Försvarsmakten får beteckningen torped 47. Vad som gör att den sticker ut är förmågan att inte bara navigera utan även hitta

ubåtar som gömmer sig. Det är ingen enkel uppgift för någon och allra minst för en torped. I synnerhet inte i den typ av miljö där ubåtar ofta upptäcks och jagas, skärgården. Myllret av öar försvårar uppgiften liksom havsbottnens topografi. Och det bräckta vattnet i Östersjön ställer höga krav på bland annat sonartekniken (ungefär radar under vatten).

Under färden mot målet håller en torped 47 hela tiden kontakt med "moderskeppet" via en kabel, och skickar bilder och annan information från

sina sensorer. Utifrån denna kan torpeden kontrolleras för att så att säga uppnå önskad effekt. Den avancerade sonartekniken gör att även mindre farkoster som miniubåtar kan upptäckas och identifieras.

Det nya torpedsystemet har utvecklats av Saab Dynamics i samarbete med främst FMV, och kommer att finnas på ubåtar och Visby-korvetter under 2023. På sikt kan även helikoptrar komma att bära de nya torpederna. ◀

Text **Henrik Lundqvist**
Rådmark/Leds Komm

Torped 47 kan söka upp och känna igen mål på egen hand och har en räckvidd på upp till två landmil.

Torped 47

Torpedsystem 47 bygger vidare på de tidigare torpedsystem som utvecklats i Sverige.

Mått: 40x285 cm

Vikt: 340 kg

Fart: 10-40 knop

Räckvidd: minst 20 km

Framdrivning: elmotor/
vattenjet

Målsökare : Aktiv och passiv, "MS4 (Digital)"

Kommunikation: Via koppartråd

KÄLLA: FMV

Anette (t.v.),
sektionschef och
Lynn, telefonist.

HYLLAD FRONTSTYRKA

Ibland psykologer och ibland detektiver. Så beskriver sig telefonisterna i Försvarsmaktens växel som besvarar alla samtal till myndigheten – upp till 20 000 i veckan.

Journalisten var synnerligen ihärdig. Hade ringt upprepade gånger tidigare. Och varje gång inte riktigt vetat vem hon sökte, bara vad hon ville fråga om. Telefonisterna som jobbar i växeln hade hjälpt henne att hitta till rätt person, varje gång med gott resultat. Det elfte samtalet från

journalisten blev en aning annorlunda: "Nu har jag ringt er tusen gånger och varje gång har jag fått ett fantastiskt bemötande och bra hjälp. Skulle inte jag kunna få skriva ett reportage om ert proffsiga bemötande?"

Telefonisten blev lite ställd, smickrad och glad efter det där samtalet för något år sedan. Och faktum är att den där journalisten inte är den enda som uttryckt uppskattning för Försvarsmaktens växeltelefonister. Både kollegor inom myndigheten och privatpersoner ger dem beröm för bemötandet.

Jessica, som jobbar på avdel-

ningen i Karlsborg, förklarar att jobbet som växeltelefonist är varierande. Klyschan "ingen dag är den andra lik" hänger i luften; det gör arbetet vid telefonerna omväxlande, enligt Jessica. Det gällde inte minst under perioden efter Rysslands invasion av Ukraina, då Jessica och hennes kollegors förmåga att möta människor prövades särskilt.

– Det var många som ringde från allmänheten när kriget bröt ut. Människor hade ångest, var rädda och undrade vart de skulle ta vägen. Då krävs det av oss att kunna bli "hobbypsykologer" och förklara att För-

VÄNSTER: Jessica, telefonist (t.v.), och ställföreträdande avdelningschef Eva-Maria i Karlsborg. NEDAN: Ida, telefonist i Örebro.

JOHAN WIKTORSSON

svarsmakten har god koll på läget, säger Lynn som jobbar på avdelningen i Örebro.

Hon konstaterar att telefonisten är den första personen någon som ringer till Försvarsmakten möter, och att det därför är viktigt att telefonisterna är tillräckligt informerade för att kunna möta alla behov.

HOTFULLA SAMTAL

VISSA SAMTAL FRÅN allmänheten kan vara aggressiva och hotfulla. Jessica förklarar att det är viktigt att inte ta de hotfulla samtalen personligt, något hon medger kunde vara en utmaning under hennes första veckor på jobbet.

– Vi måste i alla lägen vara serviceorienterade och ha en god ton, säger hon.

Men det är inte bara sådana samtal som är en utmaning för telefonisterna. Många som ringer från Försvarsmakten tror att om personen de söker är anställd på myndigheten och finns i Prio så finns vederbörande även med i växeln. Men de två systemen hänger inte ihop, förklarar Eva-Maria, ställföreträdande avdelningschef för Teletjänst, och understryker att

”Det var många som ringde från allmänheten när kriget bröt ut. Människor hade ångest, var rädda och undrade vart de skulle ta vägen.”

det är viktigt att man rapporterar in medarbetare som börjar sin anställning, byter ort eller får nya arbetsuppgifter.

– När vi inte hittar personer i telefonkatalogen så kan vi inte ge den service vi eftersträvar, vilket är frustrerande för både oss och för den som ringer. Ofta får vi bedriva ett detektivarbete för att försöka hitta personer, säger Jessica.

Teletjänstavdelningen är en del av FMTIS och finns på två orter – Karlsborg och Örebro. Förutom telefonisterna, som har i uppgift att svara i telefon och boka konferenser, finns även driftoperatörer som har hand om fast-, mobil-, extern-, och satellittelefoni.

ARBETAR NÄRA VARANDRA

MED ETT FORTSATT högt tryck pågår nu rekryteringar till avdelningen. Anette, sektionschef i Örebro, berättar att för att vara kvalificerad som telefonist krävs att man är serviceinriktad och har viss

telefonvana, men de personliga egenskaperna väger tungt.

– Det är viktigt att du är social och passar in i gruppen. Vi arbetar så nära varandra både i Karlsborg och Örebro, så det är viktigt att alla trivs. ◀

Text **Olivia Hahne**

SÅ UNDERLÄTTAR DU TELEFONISTERNAS JOBB

För att dina kollegor ska kunna nå dig behöver du manuellt uppdatera dina uppgifter i Nice (FM telefonkatalog) om du:

- » Är nyanställd
- » Byter förband
- » Byter befattning
- » Slutar i Försvarsmakten

Gå in på Emilia →
Jobbstöd → IT & Tele →
Telefoni för att se hur du ska göra.

KRIGSPLANERNA INFÖR

Vid ett svenskt anfall på Norge skulle de fyra järnvägsförbindelserna vara vitala. Av detta skäl men också som en tydlig markering skärptes bevakningen av vitala terrängavsnitt. På Värmlands regemente föll lotten att bevaka Brunsbergstunneln öster om Arvika.

UNIONSUPPLÖSNINGEN

Stod Sverige och Norge på randen till krig vid unionsupplösningen 1905? Eller var det en styrkedemonstration genom vapenskrammel?

Text **Per Iko/
Försvarsmakten**

DE TVÅ LÄNDERNA Sverige och Norge ingick sedan 1814 i en personalunion med gemensam kung och utrikesförvaltning. För sjöfartsnationen Norge hade behovet av en egen utrikesrepresentation skavt länge. Frågan fick stortinget att den 23 maj 1905 fatta beslut om ett norskt konsulatväsen. Kung Oscar II vägrade att sanktionera beslutet, varvid den norska regeringen lämnade in en avskedsansökan, vilken kungen inte beviljade. Stortingets talman Carl Berner deklarerade den 7 juni "at foreningen med Sverige under en konge er opløst".

KRIGSPLANER SEDAN TIDIGARE

PLANERING FÖR ETT krig brödras emellan hade gjorts från 1890-talet. Ungefär samtidigt som Norge började anskaffa pansarbåtar och anlägga gränsfästningar mot Sverige, utarbetades en svensk "fälttågsplan väst". Under försommaren 1905 reviderades planen för en operation med två arméer samt ett Bohusdetachment.

Huvudanfallsriktningen var från Värmland över Kongs- ➤

KRIGSARKIVET

Trots att den svenska krigsmakten var numerärt överlägsen torde motivationen ha varit betydligt högre på den norska sidan – det gällde ju att försvara sitt land. Efter den norska mobiliseringen samlades dessa dragoner för sabelslipning på kavalleriets exercisplats Gardermoen.

vinger för att slå den norska fälthären och inta Glommenlinjen, en uppgift för 1:a armén med fem arméfördelningar (motsvarande divisioner), kavallerifördelningen och tungt artilleri. 2:a armén var avsedd för området från Jämtland och norrut med huvuduppgift att ta Trondheim. Bohusdetachmentet skulle tillsammans med flottan genomföra en kombinerad operation mot den norska flottans huvudbas vid Melsomvik. Två veckor efter mobilisering förväntades förbanden ha nått sina uppmarschområden.

På den numerärt underlägsna norska sidan var stridsplanen inriktad på en strategisk defensiv genom fördröjningsstrid med stöd av gränsfäst-

ningarna. Flottan skulle sammandras för att försvara Oslofjorden.

Kort efter att den svenska riksdagen samlats den 20 juni för ett urtima (extra) riks-

omgrupperade till Kalvsund utanför Göteborg och genomförde under juli stridsskjutningar med pansarfartyg och torpedkryssare mot bogserade mål. På norskt håll svarades

?? Den svenska kusteskadern omgrupperade till Kalvsund utanför Göteborg och genomförde stridsskjutningar mot bogserade mål.??

möte, anbefalldes att delar ur Bohusläns och Värmlands regementen samt Jämtlands fältjägarregemente skulle sättas in för att bevaka järnvägslinjer, broar och tunnlar. Det norska motdraget blev en omfattande truppförstärkning mot gränsen.

Den svenska kusteskadern

med att minera Oslofjorden.

För underrättelseändamål utnyttjade båda länderna en brokig skara agenter: civilklädda militärer, gränshör, tull-, telefon- och järnvägspersonal, gårdfari- och kreaturs-handlare, turister och vackra flickor. Den norske premiärlöjtnanten Graff-Wang ertappades

	SVERIGE	NORGE
ARMÉERNA		
Fältskyrka inkl depåtrupper	170 000	16 000
Operativa linjeförband inkl depåtrupper	160 000	60 000
Landstorm	10 000	17 000
a. Infanteri	80 000	37 000
b. Kavalleri	5 700	Till foto 400 Till infan 1 500
c. Fältartilleripjäser i	Juni 248	Juni 220
" "	Oktober 239	Oktober 220
d. Positionsartilleri	68	24
MAKINERNA		
Pansarbåtar	11	4
Torpedkryssare	5	0
Jagare	1	1
1 klass torpedbåtar	12	10
2. " "	18	18

VÄNSTER: Affischer och vykort användes flitigt i opinionsbildningen inför unionsupplösningen, som detta med centrala personer kring antagandet av Norges grundlag den 17 maj 1814 (Wilhelm Frimann Christie) och tillkännagivandet av unionens upplösning (Christian Michelsen). ÖVAN: Senare tiders konflikter har tydligt visat att styrkeöverlägsenhet inte betyder allt.

på Värmlands regementes övningsfält Trossnäs då han just låtit telegrafera: "Villaen är icke sålt", i betydelsen "Sverige har inte mobiliserat". Fem brittiska officerare värvades för att uppträda som turister i Norge, men i själva verket rekognoscera vägar och rapportera trupp rörelser för svensk räkning.

KRISFÖRHANDLING

NORGE GENOMFÖRDE EN folkomröstning den 13 augusti där en överväldigande majoritet röstade för en unionsupplösning. Sveriges krav var då att de norska gränsfästningarna skulle raseras, och Karlstad blev platsen där ländernas förhandlingsdelegationer möttes den 31 augusti för att lösa

krisen.

Dagen före hade 50 000 svenska värnpliktiga inkallats för repetitionsutbildning och den 13 september mobiliserade norrmännen 22 500 man ur

den 23 september med en överenskommelse att gränsfästningarna skulle avvecklas. Från Skagerrak upp till norra Värmland skapades en 30 km bred neutral gränzon där län-

77 Brittiska officerare värvades för att uppträda som turister, men i själva verket rekognoscera vägar och rapportera trupp rörelser.77

armén samt hela sin flotta. Stämningen i Karlstad blev spänd och allvarlig, men de båda statsministrarna, Sveriges Christan Lundeberg och Norges Christian Michelsen, kom överens om att inga fler trupper skulle föras fram mot gränsen.

Förhandlingarna avslutades

den 23 september med en överenskommelse att gränsfästningarna skulle avvecklas. Från Skagerrak upp till norra Värmland skapades en 30 km bred neutral gränzon där län-

derna förbjöds att bedriva militär verksamhet, ett förhållande som upphörde först 1993. Bägge ländernas krigsmakter stod beredda för krig men någon allmän mobilisering skedde aldrig. Trots enstaka krigsivrare saknades den politiska viljan. Länderna skildes i fred. ◀

A man in full military combat gear, including a helmet with goggles, a tactical vest, and camouflage pants, is running a marathon. He is smiling and has his hands on his hips. A blue medal hangs from his neck, and a race bib is pinned to his vest. The bib reads 'Niclas 1489' and 'STOCKHOLM HALVMARATHON' with a Swedish flag. In the background, other runners and a 'FINISH' banner are visible.

21 kilometer löpning på asfalt är för de flesta tillräckligt jobbigt i löparkläder. Men Niclas Carlsson från Livgardet sökte en större utmaning och sprang Stockholm halvmarathon i fältuniform, stridsutrustning och stridspackning.

BARA EN INF

Henrik Willén från Ledningsregementet sprang också loppet, dock i en klädsel som var mer anpassad för situationen. Han fick syn på Niclas redan i startfällan och lyckades fånga honom efter målgång för att få svar på den uppenbara frågan: varför detta tilltag?

– Jag gillar utmaningar och tanken på springa halvmaran i stridsutrustning kom för cirka en månad sedan. Dels för att det är en kul grej men även som ett kvitto att jag som infanterist klarar av en längre snabbmarsch i min utrustning.

Vem är du och vad har du för träningsbakgrund?

– Jag tränar regelbundet och allsidigt då jag och min fru genomför En svensk klassiker varje år, och har gjort så sedan 2015. Utöver det springer vi ultramaraton samt genomför Ironman.

Hur kändes dina fötter efter loppet?

– Som soldat får man leva med att alltid ha lite känningar i sina fötter på olika ställen då de ofta får ta mycket stryk men under och efter halvmaran mår de fötterna bra.

Många är imponerade av att du sprang i 90F. Du övervägde aldrig att köra i lättuniformen?

– Nej, 90F var alltid givet!

Vi ser på bilderna att du har

77 Pannbenet fick kopplas på från start – pulsen gick upp rejält redan första kilometern. 77

hjälm 90, kroppsskydd 12 samt stridssäck 2000. Vad hade du i stridssäcken och vad hade du på fötterna?

– Stridssäcken var packad enligt Soldatreglemente för personlig materiel, förutom liggunderlag och kåsan som inte kom med. Jag valde att springa i de Adidas-kängor jag använder i mitt dagliga arbete. De sitter bra på fötterna och andas ordentligt.

Du har sprungit loppet några gånger tidigare men då utan utrustning. Hur var det den här gången?

– Det var en helt annan upplevelse både psykiskt och fysiskt. Innan loppet hade jag bestämt mig för att försöka springa hela vägen utan några raster och det höll nästan hela vägen. Pannbenet fick kopplas på redan från start när påfrestningen fick upp min puls rejält redan första kilometern.

Vad fick du för respons från andra löpare och publiken?

– Fick många peppande hejarop och ryggdunk längst hela vägen både från löpare och publik som hjälpte enormt när det började bli tungt. Många blev imponerade, framförallt personal från Försvarsmakten som vet hur det är att bära

utrustningen. En kollega sa även ”man blir ju stolt över att vara livkompanist!” Då blev jag extra glad.

Har du byggt upp träningen på något särskilt vis inför loppet?

– Nej inte specifikt för detta lopp, jag har under de senaste åren kombinerat vanlig slät löpning med löpning med mer eller mindre utrustning i syfte att möta de krav som ställs på mig som soldat.

Har du några råd till andra som vill springa långt med så pass mycket belastning?

– Bygg upp belastningen långsamt under lång tid, annars är risken för skador hög. Träna kontinuerligt med vikt för att vänja kroppen vid det annorlunda löpsteget som blir mer släpigt. Välkomna mjölk-syran och att det är obehagligt och kom ihåg att ha kul! ◀

Text **Henrik Willén/Ledr**

NICLAS CARLSSON

Ålder: 33 år

Familj: Fru och en dotter på 2 år

Jobb: GSS/K menig 4 på

Livgardet, Livkompaniet, sedan 2011 som ksp58-skytt.

ANTERIST...

VOLVOKLASSIKER TILL FRONTEN I UKRAINA

TGB11:an har tidigare tjänstgjort i ett eventföretag.

BLÅGULABILE

I november rullade en TGB11-terrängbil på flak ner till Ukraina. Det är den ideella hjälporganisationen Blågula bilen som köpt in fordonet som ska gå som ambulans vid fronten. Terrängbilen är från 1975 och hittades på Blocket av **Lena Wilderäng** i organisationen Swedish rescuers.

– Den var i bra skick och säljaren gjorde också en insamling och fyllde den med humanitär hjälp-materiel, berättar hon.

Lena Wilderäng och Swedish Rescuers har tidigare levererat flera ambulanser till Ukraina och det var också hon som körde ner det senaste Blocket-fyndet.

TGB 11:an har ingen sjukvårdsutrustning utan kommer att kompletteras med detta på plats.

Modellen var länge Försvarens vanligaste militärfordon. Den misstas ibland för dess företrädare som kallades Valpen och hade beteckningen Pltgb 903. ◀

CHEFSBYTE PÅ SKONERTEN

EFTER 24 ÅR på skonerten HMS Falken, varav nio år som fartygschef, har kapten Thomas Falk nu gått iland. Den 17 november lämnade han över fartyget till efterträdaren fanjunkare Peter Jeppson. I en tidigare intervju i Försvarets Forum avslöjade Thomas Falk att segling inte riktigt "är min grej" och att han inte gillar när det blåser. Men kärleken till segling och fartyget går inte att ta miste på; "det är något visst med segelfartyg och hantverket som krävs för att hålla ett stort skepp igång". Falk, som går i

FÖRSVARSMAKTEN

pension till våren, var även chef för skonertdivisionen, en roll som kapten Jacob Nelander tar över. ◀

Den 17 november genomfördes befälsskifte på HMS Falken nere i "hemmahamnen" Muelle Deportivo på Gran Canaria.

BOKTIPS:
FRÅN
SAVOLAXBRIGADEN
TILL SÄRSKILDA
SKYDDSGRUPPEN

BOKENS DETALJRIKEDOM riskerar stundtals att göra läsningen motig. Men den envise blir rikligt belönad med insatta analyser av hur specialförband och motsvarande enheter växt fram, och hur specialoperationer använts i Sverige.

Från baksidestexten: "Bland föregångarna till dagens specialförband hittar vi ... 1700-talets jägare, svenska kosacker, underrättelseagenter och kalla krigets olika jägarförband." ◀

Författare: Fredrik Eriksson, Gunnar Åselius, Lars Ericson Wolke.

100 000 FÖLJARE

FÖRVARSMAKTEN

Moa Söder, marknadskommunikatör.

I SLUTET AV OKTOBER nådde Försvarmaktens Linkedinkonto 100 000 följare.

– I samband med Rysslands invasion av Ukraina i slutet av februari ökade antalet följare i Försvarmaktens centrala kanaler rejält. Den största ökningen skedde på Instagram, med över 40 000 nya följare på bara några veckor. Men även på LinkedIn började följarantalet öka och har fortsatt växa under året,

och passerade alltså i oktober årsmålet på 100 000, enligt marknadskommunikatör Moa Söder.

Hur bidrar närvaron på LinkedIn till Försvarmaktens tillväxt?

– LinkedIn är en viktig kanal för Försvarmakten, framför allt när det kommer till att bygga Försvarmaktens arbetsgivarvarumärke och visa vilka möjligheter det finns att jobba civilt i myndigheten. ◀

SIFFRAN

300

... nya lastbilar ska levereras till Försvarmakten 2023-24.

KLARTECKEN FÖR LÅNGHÅRIGA

HÄSTSVANSAR, FLÄTOR och (lagom) långt hår är numer ok i amerikanska marinkåren (US Marine corps). I vart fall för kvinnor. Fram till nyss krävde reglementer kort hår eller att det var samlat i en knut. Dock: håret får inte nå längre än två tum nedanför kragen och det får inte täcka gradbeteckningen på kragspiegeln. Motsvarande regler finns sedan tidigare i marinen och flygvapnet. Allt enligt nättidningen Stars and stripes. ◀

Hårknutar löses upp.

CATLIN BRINKLIS, MARINE CORPS

I varje nummer av Försvarets Forum presenterar någon från Armémuseum ett av alla de föremål som finns i samlingarna. Här berättar intendent Kristin Thorrud om en så kallad värjkäpp med en överraskande historia.

RUNSTAVEN SOM BLEV EN VÄRJKÄPP

I ARMÉMUSEUMS SAMLING finns en värjkäpp med balja tillverkad av en runstav från 1600-talet.

Värjkäppen fick lite extra uppmärksamhet nyligen i samband med ompackning i Armémuseums magasin, då vi fick besök av Riksantikvarieämbetets runolog Magnus Källström tillsammans med runstavs-experten Sven-Göran Hallonquist.

Vid tillverkningen av värjkäppen har man använt en vanlig runstav som man delat på längden och holkat ur för att åstadkomma en balja. Baljan är sammanfogad med åtta benbitar på vardera sida och har en doppsko av järn. Hopsättningen är troligen från 1600-talets början eller förra hälften, men klingan kan vara äldre.

Handtagets ornamentik är typisk för Uppland, medan gyllentalen i baljans kalender-runor skulle kunna vara från

Närke. Det är inte säkert att handtag och balja kommer från samma runstav.

Handtaget har en ytbehandling av bivax löst i terpentin, vilket var vanligt på runstavar enligt Sven-Göran Hallonquist.

Värjkäppen kommer från greve H G A F W von Essen på Viks vapensamling, som huvudsakligen sammanställdes på 1830-talet. Den skingrades år 1898 då samlingen på Viks slott såldes på auktion. von Essen uppger i sin katalog över vapensamlingen att värjkäppen härstammar från Bystad i Närke.

Bystad som uppges som värjkäppens ursprung är en herrgård som såldes till grevinnan Eva Bielke 1768. Eva Bielke var dotterdotter till Sigrid Bielke som ärvde Viks slott 1638. Värjkäppen skulle därmed kunna härstamma från en adelsman i familjen Bielke, eller från den Rålambska släkten i vars ägo

godset Bystad befann sig från början av 1600-talet till 1768 då det såldes till Eva Bielke. En käpp som denna var en oerhört götisk accessoar för den fosterländske adelsmannen i Stormaktssverige!<

Text *Kristin Thorrud/Armémuseum*

ORDLISTA

Gyllental. Anger ett års ordning i måncykeln. Vart 19:e år återkommer samma månfas på samma veckodag. För år 2022 är gyllentalet 9. (Wikipedia)

Runkalender, runstav. En "evighetskalender" där beteckningarna för veckodagarna och gyllentalen utgörs av futharkens sju första runor. (NE)

Värjkäpp. En värja dold i en käpp. En främst manlig accessoar som var populär i medel och överklass under 1700- och 1800-talet. (K. Thorrud, Armémuseum)

Runstavens handtag med ytbehandling av bivax löst i terpentin.

Runorna är ristade på båda sidor av baljan.

Sven-Göran Hallonquist och Magnus Källström, Riksantikvarieämbetet.

Har du också en fråga om Försvarsmaktens uniformer, traditioner eller liknande? Ställ den till förvaltare Patrik Laestadius. Mejla frågan till ff-red@mil.se så kan du få svaret i kommande nummer av Försvarets Forum.

SÅ HÅLLS TRADITIONER VID LIV

Signaturen "J" frågar hur det går till när traditionerna för återupprättade förband väcks.

När ett förband avvecklas, övergår i annat förband eller återupprättas fattas beslut om hur traditionerna ska omhändertas.

Föra traditionerna vidare

Att föra traditionerna vidare innebär att förbandet lever vidare i det mottagande förbandet. Ett förbands traditioner omfattar alla förband som ingår i härledningen av dess historia. Heraldik och fälttecken förs i någon form vidare. Valspråk och traditionsföremål övertas eller införlivas.

Det allra viktigaste är ofta att överförd personal på det immateriella planet för traditionerna vidare genom att utbildningstradition och särskilda kompetenser inkluderas i det nya förbandet.

Att traditionerna förs vidare är också en väsentlig del i att möjliggöra återuppsättande. Ett exempel på detta är Norrlands dragonregemente vars traditioner fördes vidare genom Norrbottens regemente. Vid återupprättandet återfördes traditionerna och regementet fortsätter nu sin anrika historia i obruten följd – en ny dragonfana är under produktion och tas i bruk under 2023 (se bild).

Återupprättade K4:s nya fana. "Nowodwor 1655" refererar till ett synnerligen framgångsrikt slag i Polen 1655 och har prytt Norrlands dragonregementes och dess föregångares fana sedan 1888.

HENRIK DAHLSTRÖM, FÖRSVARSMAKTEN. K 4 DRAGONFANA M/2021

Bevara minnet

Avvecklade förband som inte sammanslås med nytt eller befintligt förband, alternativt får sina traditioner förda vidare, har ur traditionssynpunkt avvecklats. Ett förband kan då få en traditionsvårdsuppgift om att bevara dess minne.

Vad har de återupprättade förbanden för möjlighet att återanskaffa inventarier till mässar och gemensamma utrymmen?

Vid många förband har traditionsföremål ägts av officersföreningar eller stiftelser. I en del fall har inventarierna efterhand skingrats och i andra fall har de överförts till traditionsbevarande förband eller

museer. I vissa fall finns det alltså goda möjligheter att återföra viktiga artefakter.

Depositioner från museer är alltid en möjlighet att återigen visa föremål som kanske en gång i tiden upplevts tillhöra regementet.

Ett bra exempel på bevarande genom traditionsvård är några unika snidade möbler från Wendes artilleriregementes officerskår. Dessa möbler har bevarats vid Artilleriregementet i Boden och kan nu återföras till Bergslagens artilleriregemente, som för Wendes artilleriregementes traditioner vidare.

Ett annat aktuellt exempel är Älvsborgs ambibioregemente, där traditionsföremålen i huvudsak bevarats i Göteborgs garnison.

STUDIO

FÖRSVARSMAKTEN

Tillsammans stärker vi Sveriges försvar

DUNDERPIPA

En rökgranat skickas iväg å det bestämdaste för att markera mål i terrängen. Bilden togs under övningen Baltic Striker i oktober, då brittiskt flyg leddes in av svensk personal för att bekämpa mål på marken och till sjöss.

BILDEN

Foto Felix Sundbäck/P7

Posttidning B

FÖRSVARSMAKTEN

Försvarets forum, SE-107 85 STOCKHOLM

VI SÖKER DIG SOM VILL LYFTA ANDRA.

I officersyrket får du utveckla dina ledaregenskaper och din förmåga att fatta beslut. En kombination av pedagogik, ledarskap och teori ger dig den mentala styrka som behövs för att vara en god ledare, oavsett vilken officersutbildning du väljer.

Läs mer och ansök på:
forsvarsmakten.se/officer

Ansökan öppnar för
Specialist- och reservofficersutbildningen:
28 november 2022
Officersprogrammet:
1 december 2022

FÖRSVARSMAKTEN